

UNIVERZITETNA KNJIŽNICA MARIBOR

Neža Podjavoršek

**ANALIZA PRIKAZA IN BELEŽENJA ZALOGE SERIJSKIH
PUBLIKACIJ V SLOVENSKIH KNJIŽNIČNIH KATALOGIH**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Maribor, 2022

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Neža PODJAVORŠEK

Naslov pisne naloge: Analiza prikaza in beleženja zaloge serijskih publikacij v slovenskih knjižničnih katalogih

Kraj: Maribor

Leto: 2022

Št. strani: 43

Št. slik: 0

Št. preglednic: 16

Št. prilog: 0

Št. strani prilog: 0

Št. referenc: 24

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Univerzitetni knjižnici Maribor

Mentorici v času strokovnega usposabljanja: Sandra Grajfoner in mag. Branka Kerec Prekoršek

UDK: 025.3:050

Ključne besede: serijske publikacije, katalogizacija, zaloga, vzajemni katalog

Izvleček:

Knjižnični katalogi predstavljajo urejen popis gradiva, ki se nahaja v eni ali več knjižnicah in predstavlja pomembnega posrednika med gradivom in uporabniki. Namen raziskave je identificirati ključne razlike med beleženjem zaloge manjšega vzorca različnih naslovov serijskih publikacij v knjižničnih katalogih petih izbranih knjižnic, vpliv razlik na uporabnike in predlagati potencialne programske rešitve v sistemu COBISS3, ki bi knjižničarjem prihranili čas pri beleženju zaloge serijskih publikacij ter omogočili bolj enotno beleženje zaloge, skrbnikom sistema COBISS3 pa olajšali vzdrževanje. Izvedli smo dve raziskavi – analizo uporabe in uporabniško študijo (opazovanje). Rezultati analize so pokazali, da se popisi zaloge v različnih knjižničnih katalogih med seboj razlikujejo. Zaradi neenotnih prikazov evidentirane zaloge v vzajemnem katalogu želimo ugotoviti, ali z vidika uporabnikov razlike vplivajo na zmožnost identifikacije posameznih zvezkov v vzajemnem knjižničnem katalogu COBISS.SI. Na podlagi rezultatov reševanja nalog pri študiji uporabnikov (opazovanje), smo ugotavljali uporabnikovo razumevanje prikaza zaloge serijskih publikacij v COBISS+. Vzorec petih uporabnikov COBISS+ je bil sestavljen iz študentov, raziskovalcev oz. visokošolskih pedagoških delavcev in splošne javnosti. Rezultati so pokazali, da imajo uporabniki težave pri identifikaciji številke zvezkov posameznik letnikov, večina se je po reševanju nalog počutila neprijetno, razdraženo in neuspešno. Na podlagi teoretičnih izhodišč in rezultatov raziskav smo predlagali sistemske rešitve v segmentu COBISS3. Te bi pripomogle k večji enotnosti beleženja in prikaza posameznih zvezkov serijskih publikacij v vzajemnem in lokalnih knjižničnih katalogih.

KAZALO

1	UVOD.....	1
2	VLOGA IN POMEN KNJIŽNIČNEGA KATALOGA.....	3
3	DEFINICIJE IN ZVRSTI SERIJSKIH PUBLIKACIJ	4
3.1	VRSTE SERIJSKIH PUBLIKACIJ PO ISBD(CR)	6
3.1.1	Priloga.....	7
3.2	GLAVNE ZNAČILNOSTI SERIJSKIH PUBLIKACIJ	8
4	ZALOGA SERIJSKIH PUBLIKACIJ	9
4.1	FORMAT COMARC/H	10
4.1.1	Polje 997 - podatki o stanju zaloge za serijske publikacije	10
4.1.2	Podpolje 997h – naslov enote.....	12
4.2	ŠTEVILČENJE IN ČASOVNO ŠTETJE SERIJSKIH PUBLIKACIJ.	13
4.2.1	Podpolje 997k – letnica	13
4.2.2	Podpolji 997lj - številčenje – drugi nivo (letnik) in tretji nivo.....	14
4.2.3	Podpolje 997m - številčenje – prvi nivo (zvezek)	14
5	COBISS3/ZALOGA.....	16
5.1	VZOREC IZHAJANJA	17
5.2	KONTROLA DOTOKA.....	18
6	RAZISKOVALNI DEL NALOGE	19
6.1	RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	19
6.2	RAZISKOVALNE METODE	19
6.2.1	Analiza uporabe.....	19
6.2.2	Uporabniška študija (opazovanje)	30
7	RAZPRAVA.....	38
8	ZAKLJUČKI	41
9	NAVEDENI VIRI IN LITERATURA	42

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Podpolje 997 in indikatorji	11
Preglednica 2: Nevezani zvezki.....	14
Preglednica 3: Vezani in nevezani zvezki	14
Preglednica 4: Vezani zvezki	15
Preglednica 5: Razlaga interpunkcijskih znakov	15
Preglednica 6: Razlaga znakov.....	18
Preglednica 7: Podatki o zalogi revije Štubidu v izbranih lokalnih katalogih.....	23
Preglednica 8: Podatki o zalogi revije Communio za leto 1999 v izbranih lokalnih katalogih.....	24
Preglednica 9: Podatki o zalogi revije Communio za leto 2003 v izbranih lokalnih katalogih.....	24
Preglednica 10: Podatki o zalogi revije Communio za leto 2021 v izbranih lokalnih katalogih	24
Preglednica 11: Podatki o zalogi revije Problemi za leto 2010 v izbranih lokalnih katalogih.....	25
Preglednica 12: Podatki o zalogi revije Problemi za leto 1978 v izbranih lokalnih katalogih.....	25
Preglednica 13: Podatki o zalogi revije Pedagoški problemi za izbrana leta v izbranih lokalnih katalogih	26
Preglednica 14: Podatki o zalogi priloge Gradimo in prenavljamo za izbrana leta v izbranih lokalnih katalogih	27
Preglednica 15: Podatki o zalogi revije Primorske novice za leto 2021 v izbranih lokalnih katalogih	28
Preglednica 16: Podatki o zalogi revije Ciciban za leto 2021/2022 v izbranih lokalnih katalogih	29

SEZNAM KRATIC

AACR – Anglo-American Cataloguing Rules (angloameriška katalogizacijska pravila)

BTS – Bibliotekarski terminološki slovar

COBISS.SI – Co-operative Online Bibliographic System & Services (kooperativni online bibliografski sistem in servis)

COMARC – Co-operative MARC

FFLJ – Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

ISBD(CR) – International Standard Bibliographic Description for Serials and Other Continuing Resources (mednarodni standardni bibliografski opis serijskih publikacij in drugih kontinuiranih virov)

ISO – International Organization for Standardization (Mednarodna organizacija za standardizacijo)

ISSN – International Standard Serial Number

IZUM – Institut informacijskih znanosti

LRM – Library Reference Model

MARC – MACHine Readable Cataloguing

MKL – Mestna knjižnica Ljubljana

NUK – Narodna in univerzitetna knjižnica Maribor

OHK – Osrednje humanistična knjižnica

PPIAK – Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga

RDA – Resource Description and Access

SIKBRE – Knjižnica Brežice

SIKIDR – Mestna knjižnica in čitalnica Idrija

SIKKR – Mestna knjižnica Kranj

SIKMB – Mariborska knjižnica

SIKMS – Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota

SIKNG – Goriška knjižnica Franceta Bevka, Nova Gorica

SIKNM – Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto

SIKPT – Knjižnica Ivana Potrča, Ptuj

SSMULJ – Slovenski šolski muzej

SSSG – Spletni splošni slovenski geslovník

UKM – Univerzitetna knjižnica Maribor

UNIMARC – Universal MARC

ZAHVALA

Iz srca se zahvaljujem mentorici Aleksandri Grajfoner, ki me je navdušila nad serijskimi publikacijami, me usmerjala, motivirala in poiskala odgovore na moja vprašanja.

Za vso strokovno podporo in usmeritve se zahvaljujem tudi mentorici mag. Branki Kerec Prekoršek.

Zahvalila bi se tudi kolektivu Enote za pridobivanje in obdelavo knjižničnega gradiva Univerzitetne knjižnice Maribor za vso pomoč in podporo tekom usposabljanja.

1 UVOD

Ranganathan je leta 1931 objavil teorijo petih zakonov knjižničarstva, ki opisujejo načela delovanja knjižničnega sistema. Še dandanes predstavljajo uporabna izhodišča razmišljanja za reševanje težav na področju bibliotekarstva, knjižničnih storitev in knjižnične prakse. Zakoni se glasijo: knjige so zato, da se uporabljajo. vsakemu bralcu njegova knjiga; vsaki knjigi njen bralec; bralcu je treba prihraniti čas; knjižnica je rastoč organizem.

Univerzitetna knjižnica Maribor (UKM) je bila ustanovljena leta 1903 kot knjižnica Zgodovinskega društva za Slovensko Štajersko. Leta 1975 je kot enakopravna soustanoviteljica Univerze v Mariboru prevzela ime, ki ga nosi še danes. UKM opravlja funkcijo osrednje univerzitetne knjižnice Univerze v Mariboru in domoznanske knjižnice mesta Maribor in širše regije. Prav tako je druga depozitarna knjižnica in s tem zakonsko zavezana k trajnemu hranjenju slovenike, ki predstavlja velik del celotnega knjižničnega fonda. Zaradi svojih raznolikih funkcij ima knjižnica širok spekter uporabnikov, ki jim mora nuditi raznolike in njim primerne knjižnične storitve. V trenutni informacijski dobi se morajo knjižnice, zaradi konkurenčnosti drugih informacijskih sistemov, kot je npr. Google in drugi, osredotočiti na uporabnike, ki imajo glede knjižničnega kataloga drugačna pričakovanja od knjižničarjev. »Izdelava knjižničnega kataloga je namreč pogojena z zahtevami in pričakovanji njihovih uporabnikov. Zato je njihovo povezovanje toliko težje, saj podatki, ki jih potrebuje neka skupina uporabnikov za svoj namen in potrebe, niso vedno enaki zahtevam in potrebam druge skupine. Vendar nas ekonomika izdelave katalogov po eni strani sili k povezovanju in zato poenotenju formatov in standardov, po drugi strani pa teži k enkratni izdelavi bibliografskega zapisa za posamezno gradivo ter njeni uporabi za različne potrebe« (Eržen, 2009). Za uspešen knjižnično informacijski sistem so zadolženi tako specialisti informacijske tehnologije, kot bibliotekarji. Sapač (2015) je v sklepnih mislih članka o prvih desetih letih računalnikov v Univerzitetni knjižnici Maribor (UKM) zapisala, da so za vsakim računalniškim sistemom prizadevni ljudje z vizijo. V letu 1982 sta prihodnost Univerzitetne knjižnice Maribor na področju uporabe računalnikov snovala ravnatelj dr. Bruno Hartman s sodelavci in predstojnik Računalniškega centra Univerze v Mariboru mag. Tomaž Seljak s sodelavci. Tako so se že na začetku dobe računalnikov zavedali, da je pomembno medsebojno sodelovanje in povezovanje.

V procesu vzajemne katalogizacije vse knjižnice, ki so vključene v sistem COBISS.SI, v vzajemni knjižnični katalog, prispevajo bibliografske in zbirne podatke o stanju zaloge za posamezna gradiva. Podrobnejši podatki o zalogi posameznega gradiva se beležijo samo v lokalnih knjižničnih katalogih, po presoji in zahtevah po avtomatizaciji funkcionalnosti posamezne knjižnice. UKM v svojem knjižničnem fondu hrani bogato zbirko serijskih publikacij, ki še ni v celoti katalogizirana v sistemu COBISS.SI. Ob evidentiranju in redakciji zaloge serijskih publikacij v UKM smo, na podlagi pregleda izpisov že evidentirane zaloge v lokalnem katalogu UKM in lokalnih katalogih drugih knjižnic, zaznali nekonsistentne in neenotne oblike popisa zaloge. Kljub priporočilom COMARC/H Format za podatke o zalogi lahko prihaja do razlik pri beleženju zaloge serijskih publikacij v posameznih knjižničnih katalogih. Posledično lahko te razlike povzročajo težave pri nekaterih postopkih znotraj knjižničnih storitev, upravljanju z zalogo (npr. izposoja posameznega zvezka, avtomatizirana inventura serijskih publikacij) in uporabniku pa otežujejo identifikacijo posameznega zvezka serijskih publikacij na nivoju vzajemnega knjižničnega kataloga. Različni prikazi posameznih zvezkov istih serijskih publikacij v različnih knjižničnih katalogih lahko uporabnikom dajejo vtis neurejenosti.

Namen naloge je identificirati ključne razlike med beleženjem zaloge manjšega vzorca različnih naslovov serijskih publikacij v lokalnih knjižničnih katalogih, ugotoviti, kako na uporabnike slovenskih knjižničnih katalogov vpliva neenotno beleženje zaloge posameznih zvezkov serijskih publikacij v lokalnih knjižničnih katalogih in na kakšen način bi, s potencialnimi programskimi rešitvami sistema COBISS.SI, knjižničarjem prihranili čas pri beleženju zaloge serijskih publikacij ter omogočili bolj enotno beleženje zaloge, skrbnikom sistema COBISS.SI pa olajšali vzdrževanje. V nalogi se bomo omejili na evidentiranje zaloge serijskih publikacij, ki so zaradi različnih dejavnikov v času izhajanja podvržene številnim spremembam (način izhajanja, označevanje posameznih zvezkov, različnih prilog itd.) Zanimalo nas je, kako se razlikujejo prikazi zaloge posameznih zvezkov serijskih publikacij v različnih lokalnih katalogih, ali razlike vplivajo na uporabnike knjižničnega kataloga in ali je prikaz zaloge v knjižničnem katalogu uporabniku razumljiv, posamezni zvezki pa najdljivi. Da bi prišli do zelenih rezultatov, smo izvedli analizo prikaza zaloge izbranih serijskih publikacij v izbranih lokalnih knjižničnih katalogih in izvedli študijo uporabnikov, s katero smo dobili vpogled v uporabnikovo razumevanje prikaza zaloge serijskih publikacij v knjižničnem katalogu. Knjižnični sistemi in katalogizacijska pravila prihodnosti stremijo k

večji uporabi in povezovanju normativnih podatkov. Glede na to nas je zanimalo, ali je na podlagi ugotovljenih razlik med zapisi možno predlagati sistemske rešitve, ki bi omogočale poenotenje prikazov posameznih zvezkov serijskih publikacij v segmentu COBISS+. Na podlagi teoretičnih izhodišč in ugotovitev raziskav bomo v razpravi podali izhodišča, ki bi lahko pripomogla k poenotenju evidentiranja in izpisov zaloge serijskih publikacij v lokalnih knjižničnih katalogih.

2 VLOGA IN POMEN KNJIŽNIČNEGA KATALOGA

Po eni izmed številnih definicij je knjižnični katalog urejen popis gradiva, ki se nahaja v eni ali več knjižnicah (Verona, 1971). Pravzaprav, gre za posrednika med gradivom in uporabniki (Lancaster, 1977; Verona, 1971). Zato je v digitalni dobi, ko je zmeraj več informacij prosto dostopnih na spletu pomembno, da lahko knjižnice s svojimi knjižničnimi katalogi konkurirajo svetovnemu spletu. Po izjavi o mednarodnih katalogizacijskih načelih (Galeffi, 2019), mora knjižnični katalog uporabniku zagotavljati, da najde, identificira in izbere bibliografski vir, pridobi opisano enoto in se giblje ter raziskuje znotraj knjižničnega kataloga, s pomočjo logične razporeditve bibliografskih in normativnih podatkov ter jasnega prikaza odnosov med entitetami in zunaj kataloga, po drugih katalogih in zunaj knjižničnega okolja. Saye in Šauperl (2002) opozarjata na ključno vprašanje, na katero morajo odgovoriti katalogizatorji, še pomembneje pa oblikovalci katalogov in tisti, ki imajo neposredni stik z uporabniki, in to je: »Kakšno vrednost imajo ti podatki za uporabnike?« Če bi namreč sami premislili o teh podatkih, bi najbrž ugotovili, da jih je le malo pomembnih za uporabnike. Omenjata, da bi se lahko vprašali, ali imajo nekateri med njimi sploh kakšno vrednost za kogar koli. Na koncu ugotavljata, da si moramo v resnici priznati, da je bila večina podatkov, uvedenih v polja MARC zapisov pomembna predvsem za knjižničarje in za vzdrževanje ter nadzor bibliografij in knjižničnih zbirk. Še več, večina teh podatkov sploh ni na voljo uporabnikom javnih računalniških katalogov. Razmišljanje usmerita tudi na, kot sama pravita, verjetno najbolj zahtevnega izmed zapisov formatov MARC – zapis za serijsko publikacijo. V njem imamo zelo veliko podatkov, vendar ima veliko uporabnikov glede serijskih publikacij le tri vprašanja:

1. Ali imate to serijsko publikacijo?
2. Ali imate številko, ki jo iščem?
3. Kje je?

Ugotavljata, da na splošno zapisi za serijske publikacije odgovorijo na ta tri vprašanja. Preostali podatki pa se jih dotaknejo in so, ponovno, predvsem namenjeni potencialnim informacijskim potrebam knjižničarjev ter omogočajo bibliografske kontrole teh najbolj »izmuzljivih bitij« – serijskih publikacij. V razpravi pišeta, da ne mislita, da bi morala biti vsa polja v MARC zapisu ustvarjena samo zaradi knjižničarjev in se sprašujeta, ali so kaj prispevala k izboljšanju katalogov za uporabnike, ki niso knjižničarji. V preteklosti se je namreč zamudila marsikatera priložnost vključitve tako očitnih elementov, kot so kazala vsebine v kataložni zapis.

Švab (2018) v študiji ugotavlja, da imajo knjižničarji pri strokovnem gradivu največ težav z vsebinskim opisom. Zavedajo se namreč omejenosti vpisovanja predmetnih oznak. Nekateri knjižničarji menijo, da si s Spletnim splošnim slovenskim geslovnikom (SSSG) ne morejo pomagati pri posameznih strokovnih področjih, za kar bi potrebovali specializirane geslovnike ali kazala vsebine, ki bi bila iskalna tako po naslovu kot tudi po avtorjih. Na takšen način bi bila najdljiva tudi vsebina tematskih števil, prilog, antologij pesmi, pravlji, zgodb itd. Zavedajo se, da bi bil tovrsten popis precej zamuden. V nadaljevanju ugotavlja, da imajo splošne in visokošolske knjižnice v svojih zbirkah različne verzije in izdaje istega dela, ki jih je uporabniku na podlagi zapisa v knjižničnem katalogu težko prepoznati. Zaključuje z razmišljanjem, da bo knjižnični katalog obstajal tudi v prihodnosti, vprašanje pa je v kolikšni meri ga bodo uporabniki uporabljali oz. ali bodo iskali bližnjice in enostavnejše poti do želenega gradiva oz. informacij, ter kako uspešno ga bodo v prihodnosti uporabljali knjižničarji pri svojem delu in v referenčnem pogovoru z uporabniki.

3 DEFINICIJE IN ZVRSTI SERIJSKIH PUBLIKACIJ

Zgodovina serijskih publikacij na Slovenskem sega v čas razsvetljenstva, ko smo dobili prvi tiskani časopis v slovenskem jeziku, Lublanske novice. Od takrat se je produkcija serijskih publikacij drastično povečala, ustvarile so se nove zvrsti in medijske oblike. Standardizirana mednarodna oznaka ISSN omogoča identifikacijo katerega koli kontinuiranega vira kjer koli po svetu. Pojem »serijske publikacije« (angl. »serial«) se uporablja v bibliotekarski terminologiji po vsem svetu. Grajfoner (2010) je v svoji nalogi predstavila različne opredelitve serijskih publikacij, terminološki razvoj ter izpostavila številne terminološke dileme in razhajanja.

Po ISBD(CR) standardu iz leta 2005 je serijska publikacija opredeljena kot kontinuirani vir, ki izhaja v zaporedju med seboj ločenih zvezkov ali delov, ki so po navadi oštevilčeni, konec izhajanja pa ni predviden. K serijskim publikacijam med drugim spadajo časopisi, revije, elektronski časopisi, imeniki, letna poročila, časniki in knjižne zbirke. Podobno je definirana tudi v reviziji Anglo-ameriških katalogizacijskih pravilih (AACR2, 2002).

Po standardu SIST ISO 2789 (2013) med serijske publikacije spadajo periodične publikacije (tudi poročila različnih institucij, konferenčno gradivo – zborniki in letne publikacije) in časniki. Glede na standard med serijske publikacije niso uvrščene monografske serije – knjižne zbirke, medtem ko glede na ISSN Manual in AACR2 tja sodijo.

Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga (PPIAK) avtorice Eve Verone (1983, 1986) obravnava samo periodične publikacije, ki jih opredeli tako: »Periodična (občasna) publikacija je v najširšem pomenu publikacije (tiskana ali izdana v drugi obliki) v več zvezkih, katere izhajanje ni časovno omejeno in je zasnovana z namenom, da se nadaljuje v neomejenem številu zvezkov. Izhaja v bolj ali manj rednih časovnih presledkih in posamezni zvezki so pogosto delo več avtorjev. Povezanosti posameznih zvezkov ali kosov (številčk) po navadi ne prepoznamo samo po naslovu in tekočem številčenju, temveč tudi po vsebini in zunanji obliki. Pogosto posamezni zvezki niso vsebinsko samostojni« (Verona, 1998, str. 11).

Po RDA je serijska publikacija definirana kot vir, izdan v zaporednih delih, običajno oštevilčen in nima vnaprej določenega zaključka (npr. periodična publikacija, monografska serija, časopis). Vključuje vire, ki kažejo značilnosti serijskih publikacij, kot so zaporedne številke, številčenje in pogostost, vendar je njihovo trajanje omejeno (npr. glasila o dogodkih) (Jones, 2013).

Za potrebe vključitve serijskih publikacij v model LRM se je uvedel nov pojem serijska manifestacija, pri čemer je opazno, da ima popolna serijska manifestacija celotno/delno razmerje do svojih posameznih številčk, ki so bile že objavljene ... (Riva idr., 2017, str. 94). Zdi se, da to implicira, da serijska manifestacija uteleša celotno serijsko publikacijo (Žumer idr., 2019)

3.1 VRSTE SERIJSKIH PUBLIKACIJ PO ISBD(CR)

V nadaljevanju bomo predstavili nekaj definicij podzvrsti serijskih publikacij, ki so definirane v slovenskem Bibliotekarskem terminološkem slovarju (Kanič idr., 2011). To so:

mésečna publikácija – serijska publikacija, ki izhaja vsak mesec; prim. mesečnik;

pôllétnik – periodična publikacija, ki izide dvakrat v letu; sin. polletna publikacija;

četrtlétnik – serijska publikacija, ki izide štirikrat v letu; sin. tromesečnik, četrtna publikacija;

létna publikácija – serijska publikacija, pri kateri imajo posamezne enote, zvezki, kosi enak, navadno vrstni naslov, izhaja praviloma enkrat na leto ali redkeje, npr. adresar, almanah, koledar, letopis; prim. letnik (2), vrstna publikacija;

posebna številka – številka serijske publikacije, ki je v celoti ali v večjem delu posvečena določeni aktualni tematiki, dogodku in je navadno tako tudi označena; sin. izredna številka; prim. redna številka, jubilejna številka, tematska priloga;

nèzaključena sêrijska publikácija - serijska publikacija, ki še izhaja; sin. tekoča publikacija (1); prim. prenehana publikacija;

tekóča publikácija – 1. serijska publikacija, ki še izhaja; sin. nezaključena serijska publikacija; prim. prenehana publikacija

2. zastar., gl. serijska publikacija

podrejêna sêrijska publikácija – serijska publikacija, ki izhaja v okviru glavne serijske publikacije in ima lahko lasten naslov; prim. glavna serijska publikacija, podzbirka, razdelek;

temátska števílka – številka serijske publikacije, ki je v celoti posvečena eni sami tematiki; sin. monotematska številka; prim. avtorska številka, tematska priloga;

jubilêjna števílka – številka serijske publikacije, ki je posvečena pomembnejši obletnici posameznika, institucije, dogodka; prim. jubilejni zbornik, posebna številka, redna številka

manjkajoča številka – številka serijske publikacije, ki je knjižnica nima in je letnik (1) zato nepopoln;

glávná sêrijska publikácija – serijska publikacija, pri kateri izhajajo podrejene serijske publikacije, suplementi, ki nosijo poleg skupnega naslova še podrejeni naslov; prim. podrejena serijska publikacija, glavna publikacija;

suplement – zvezek, snopič, ki dopolnjuje glavno publikacijo; prim. dopolnilo (2);

časnik – serijska publikacija, ki izhaja navadno dnevno ali tedensko v večjem formatu in prinaša poročila, informacije o tekočih dogodkih in splošnih temah; sin. list (3); prim. časopis;

časopís – serijska publikacija, ki izhaja tedensko ali v daljših presledkih in se po vsebini omejuje na določeno strokovno področje ali na določen sloj prebivalcev; sin. revija; prim. časnik;

prilóga - 1. v katalogizaciji publikacija, ki dopolnjuje določeno izdajo kekega dela, a se katalogizira kot enota osnovnega dela, ker nima lastnega izrazitega naslova; sin. dopnilo (2), sekundarna enota; prim. dodatek (1);

2. v knjigo uvezan list s kakršno koli ponazoritvijo (risba, fotografija, faksimile rokopisa, zemljevid, grafični prikaz), ki ni zajet v številčenje strani, listov; prim. slikovna priloga, spremno gradivo;

3. serijska publikacija, ki redno ali občasno izhaja skupaj z drugo serijsko publikacijo, lahko vanjo uvezana in ima lahko lastno številčenje zvezkov;

4. gl. pril.

3.1.1 Priloga

Priloge serijskih publikacij lahko predstavljajo velik problem pri bibliografski obdelavi samih publikacij, saj jasne smernice ne obstajajo. V priporočilih *ISSN Manual. Cataloguing Part* (2009) je v splošnih pravilih določanja ISSN številke zapisano, da če ima kontinuiran vir stalne suplemente ali priložene (ali uvezane) druge kontinuirane vire ali podzbirke ali je njegov naslov sestavljen iz skupnega naslova in različnih podrejenih oznak naslovov in/ali podrejenih naslovov, potem vsak od teh kontinuiranih virov prejme svojo ISSN številko in ključni naslov. To pravilo je popolnoma usklajeno s standardom ISBD(CR). Grajfoner (2010) je v nalogi ugotovila, da različne knjižnice različno beležijo zalogo prilog časnikov in časopisov za splošno rabo. Kot največji problem izpostavlja doslednost, saj nekatere knjižnice beležijo priloge zgolj pri zalogi glavne publikacije. Kot rezultat naloge je predlagala osnovne smernice za katalogizacijo prilog serijskih publikacij in izboljšav formata COMARC, ki bi lahko pripomogle k večji enotnosti katalogizacije prilog serijskih publikacij. Vrste prilog je opredelila glede na način izhajanja (stalne, občasne oz. enkratne), pojavno obliko (elektronski medij, tiskani medij, predmeti), vsebino (vsebinsko odvisne od glavne publikacije, vsebinsko samostojne) in vezavo (uvezane, samostojne) ter izpostavila vpliv vsakega tipa na katalogizacijsko prakso.

3.2 GLAVNE ZNAČILNOSTI SERIJSKIH PUBLIKACIJ

Serijske publikacije se v številnih vidikih razlikujejo od monografskih publikacij. Grajfoner (2010) jih je opredelila tako:

- izredna nagnjenost k spremembam,
- izhajanje v nadaljevanjih, lahko redno (dnevno, tedensko, mesečno, letno) ali neredno (občasno),
- veliko serijskih publikacij nima naslovne strani, naslov je na ovoju ali začetku besedila (to je značilno predvsem za periodične publikacije, kot so časopisi za splošno rabo in časnike, poročila in glasila),
- serijske publikacije po navadi niso delo enega avtorja, navadno so najpomembnejše osebe uredniki (serijske publikacije so velikokrat delo ene ali več korporacij, ki jih izdajajo),
- naslovi serijskih publikacij so velikokrat na več različnih mestih v publikaciji in včasih v različnih oblikah,
- serijske publikacije so pogosto povezane z drugimi serijskimi publikacijami (prejšnji in novejši naslovi, spremljevalne publikacije, sestavni deli publikacije, izdaje v drugih jezikih), povezane pa so lahko tudi z monografskimi publikacijami,
- serijske publikacije lahko imajo suplemente, kazala, reprinte in posebne številke ali pa so lahko same suplement, kazalo, reprint ali posebna številka,
- zaradi kontinuiranega izhajanja serijskih publikacij se informacije na njih lahko sčasoma spremenijo (spremeni se naslov, način izhajanja, način številčenja pogostost izhajanja, fizični izgled ...)

Bistvena razlika pri popisu zaloge med monografskimi in serijskimi publikacijami je v inventarni enoti, ki pri serijski publikaciji predstavlja en letnik oz. volumen, znotraj katerega izide več ločenih zvezkov oz. števil, pri monografskih publikacijah pa se inventarna številka praviloma dodeli eni fizični enoti. Druga izmed bistvenih razlik pa je nivo številčenja – polje 997. Grajfoner (2010) kot eno izmed značilnosti omenja tudi pogosto povezanost samih serijskih publikacij med seboj. Te publikacije se imenujejo povezana dela. To so lahko kumulativni zvezki serijskih publikacij, suplementi, kazala, posebne številke ali reprinti serijskih publikacij. Ob tem se pojavljajo vprašanja ali te publikacije katalogizirati ločeno ali povezano.

Žumer idr. (2019) kot izziv serijskih publikacij izpostavljajo, da je treba opisati in indeksirati tako celotno serijsko publikacijo kot njene posamezne dele. Čeprav so posamezni deli serijskih publikacij pomembni, ni splošnega izraza, ki bi jih opisal. Za opis teh delov se uporabljajo različni izrazi: članki, prispevki ipd. V nadaljevanju prispevka navajajo, da si ustvarjanje metapodatkov za serijske publikacije tradicionalno delijo knjižnice ter službe, ki se ukvarjajo z izdelavo izvlečkov in indeksiranjem, ki ustvarjajo metapodatke za analitiko in katalogizatorji, ki ustvarjajo metapodatke za serijske publikacije kot celoto. V zadnjem času so številni brskalniki, kot je Google, prav tako začeli ustvarjati metapodatke na analitični ravni, številni založniki pa posledično indeksirajo tudi svoje revije in omogočajo dostop prek svojih spletnih mest. Čeprav knjižnice še naprej katalogizirajo serijske publikacije, imajo katalogizatorji le manjšo vlogo pri ustvarjanju metapodatkov za analitiko.

4 ZALOGA SERIJSKIH PUBLIKACIJ

Tudi pri serijskih publikacijah govorimo o katalogizaciji v dveh nivojih – o bibliografskem opisu, ki je standardiziran glede na katalogizacijska pravila in je na vzajemnem nivoju, ter o popisu zaloge, ki je osnovana na formatu COMARC/H, je na lokalnem nivoju in katalogizatorju oz. knjižničarju omogoča večjo svobodo pri popisu podatkov. V nadaljevanju se bomo osredotočili na popis zaloge v vzajemnem katalogu COBISS.SI.

Vzajemni katalog COBISS.SI in vsi katalogi sodelujočih knjižnic imajo enako strukturo bibliografskih zapisov in zbirnih podatkov o zalogi (polje 998). Katalogi posameznih knjižnic vsebujejo poleg teh podatkov tudi enotno strukturirane podrobne podatke o zalogi (polja 996 in 997). Pri zalogi se beleži vsak posamezen zvezek, ki mora biti označen tako, da predstavlja ne dvomljivo identifikacijo posameznega zvezka. Mora biti najdljiv v knjižnici in knjižničnem katalogu, primeren za citiranje oz. povezavo z bibliografskim opisom za posamezne članke (bibliografija) itd. Več pozornosti bi morale biti posvečene poenotenju popisa in prikazovanja lokalnih podatkov, ki so namenjeni končnim uporabnikom. Enotnost naj bi bila v precejšnji meri zagotovljena s formatom COMARC/H za podatke o zalogi.

4.1 FORMAT COMARC/H

Format za podatke o stanju zaloge COMARC/H (2022) je bil oblikovan v IZUM-u, ker v času zasnove sistema vzajemne katalogizacije formata UNIMARC za podatke o stanju zaloge še ni bilo. Format določa:

- zbirne podatke o stanju zaloge, ki so v vzajemni bazi podatkov in v lokalnih bibliografskih bazah podatkov ter omogočajo funkcijo COBISS+ in funkcijo koordinacije nabave za tuje serijske publikacije;
- podrobnejše podatke o stanju zaloge, ki so samo v lokalnih bibliografskih bazah podatkov in omogočajo avtomatiziranje postopkov inventarizacije gradiva, izposoje gradiva, nabave monografskih publikacij in spremljanje dotoka serijskih publikacij ter avtomatiziranje drugih internih postopkov.

Format tvorijo:

- polje 998 - zbirni podatki o stanju zaloge;
- polje 997 - podatki o stanju zaloge za serijske publikacije;
- polje 996 - podatki o stanju zaloge za monografske publikacije.

Vsebinskim sklopom sledijo še dodatki:

- Dodatek A: Vsebina podatkov o stanju zaloge (pregled podpolj in elementov s prikazom ponovljivosti ali neponovljivosti, stopnje obveznosti in prisotnosti na vzajemnem in/ali lokalnem nivoju).
- Dodatek B: Priporočene krajšave.
- Dodatek C: Poseben primer večnivojskega vnosa.

4.1.1 Polje 997 - podatki o stanju zaloge za serijske publikacije

Polje 997 se uporablja za evidentiranje podatkov o zalogi publikacije po letnikih, pri čemer so podrobnosti vidne tudi na COBISS+. Vsak letnik oz. volumen serijske publikacije dobi svojo inventarno številko (pri spremembi številčenja drugega ali tretjega nivoja) – tudi svoje polje 997. Podatki so razvrščeni v tri skupine (zavihke). V preglednici 1 smo s poudarjenim tiskom označili podpolja, katerih popis je obvezen in s podčrtanim tiskom tista, ki so obvezna, če podatek obstaja.

Preglednica 1: Podpolje 997 in indikatorji

Prva skupina		Druga skupina	Tretja skupina
1 - indikator vezave	<u>q - status</u>	<u>e - preusmeritev</u> <u>gradiva</u>	j - številčenje – drugi nivo (letnik)
2 - indikator postavitve	t - datum statusa	g - splošni podatki o zalogi	k - letnica
c - oznaka primerka	<u>u - omejitev</u> <u>dostopnosti</u>	h - naslov enote	l - številčenje – tretji nivo
d - signatura	9 - številke za izposajo	i - obseg enote	m - številčenje – prvi nivo (zvezek)
f - inventarna številka	n - splošne opombe	s - vezava	
o - datum inventarizacije	<u>r - inventarne</u> <u>opombe</u>	w - namen nabave	
<u>p - stopnja dostopnosti</u>		4 – financer	

Znotraj polja 997 je pomembna tudi določitev indikatorjev.

Prvi indikator (indikator vezave) se uporablja zgolj pri serijskih publikacijah. Možne vrednosti indikatorja, ki so programsko povezane s podpoljem 997m, so:

- 0 – nevezani zvezki
- 1 – vezani in nevezani zvezki
- 2 – vezani zvezki

Drugi indikator (indikator postavitve) se uporablja pri poljih 996 in 997. Vrednosti indikatorja, ki so programsko povezani s podpoljem 997d, so:

- 1 – postavitev po tekoči številki
- 2 – postavitev po področjih

Knjižničar ima možnost, da na podlagi širokega nabora podpolj polja 997 in njihovih elementov, natančno popiše zalogo in informacije o določeni publikaciji. Od posameznega knjižničarja oz. prakse knjižnice pa je odvisno, na kakšen način bodo popisali zaloge serijskih publikacij. Ker gre za podatke, ki se beležijo na lokalnem nivoju, je izbira načina in obseg popisa podatkov odvisna predvsem od tipa knjižnice in katere podatke knjižnica potrebuje za svojo interno evidenco. Na to lahko vplivata predvsem čas hranjenja gradiva in posledično tudi vezava.

Nekatere knjižnice hranijo gradivo samo določeno časovno obdobje in ga nato odpišejo, na drugi strani pa imamo knjižnice, ki so zakonsko zavezane k trajnemu hranjenju slovenike in

ga nikakor ne smejo odpisati. Tudi način pridobivanja knjižničnega fonda (nakup, obvezni izvod, dar, zamena) vpliva na popis zaloge. Vse te razlike med knjižnicami pomenijo tudi razlike v načinih popisovanja podatkov v podpoljih 997. Obstajajo pa podpolja, pri katerih se obseg in način popisa med knjižnicami ne bi smela preveč razlikovati, to je na primer popis zvezkov določene serijske publikacije (podpolje m). Predvsem v primeru, ko imata dve knjižnici popolno zalogo določenega letnika, bi bilo zaradi večje jasnosti za uporabnika pomembno, da je zapis teh podatkov v podpolju m enak v obeh knjižnicah.

V nadaljevanju se bomo osredotočili na tretjo skupino podatkov (997 j, k, l, m), ki predstavljajo različne nivoje številčenja in je med drugim vidna uporabnikom na COBISS+ in podpolje 997h, ki je iskalno podpolje. Iskanje po vsebini posameznega zvezka serijske publikacije (ključne besede in predmetne oznake) je možno le pri tematskih številkah, ki so katalogizirane monografsko in posameznih člankih, ki so posebej katalogizirani. Iskanje posameznih tematskih zvezkov pa je generalno možno po naslovu publikacije, ki je popisana v podpolju 997h, po naslovu članka serijske publikacije, če je posebej katalogiziran (ima svoj bibliografski zapis). Pri tematskih številkah, ki so katalogizirane monografsko, pa tudi po vsebini (COBISS3/Zaloga, 2022).

4.1.2 Podpolje 997h – naslov enote

Naslov enote se uporablja, ko želimo navesti del enote, spremno gradivo ali dodatek in je to potrebno za opredelitev dane enote. Pri evidentiranju serijskih publikacij se to podpolje uporablja za podatke o naslovu za:

- prilogo (dodatek, posebno številko, indeks, suplement), kadar jo katalogiziramo skupaj z osnovno bibliografsko enoto, vendar jo obravnavamo ločeno v podatkih o stanju zaloge (ločeno polje 997):
 - ena identifikacijska številka
 - ločeno ali skupno signiranje
 - ločeno inventariziranje
 - ločeno polje 997, ki vsebuje podpolje 997h z naslovom sekundarne enote
- naslovu v več izdajah, ki jih katalogiziramo kot eno bibliografsko enoto, vendar jih v podatkih o stanju zaloge obravnavamo ločeno:
 - ena identifikacijska številka

- ločeno ali skupno signiranje
- ločeno inventariziranje
- ločeno polje 997, ki vsebuje podpolje 997h z oznako izdaje

Vsebina podpolja 996/997h se indeksira skupaj z drugimi naslovi (200acdi, 500a, 501a, 510a-517a, 530a-540a), zato ga lahko poiščemo s predpono »TI=«. Namenjeno je samo za iskanje in ga lahko ponavljamo, kadar v okviru enega polja 997 opisujemo več prilog. Za potrebe izpisa je priporočljivo, da se podatki o naslovu enote popišejo v podpolju 997m med oznake »< >« - opombe za javnost (COBISS3/Zaloga, 2022).

4.2 ŠTEVILČENJE IN ČASOVNO ŠTETJE SERIJSKIH PUBLIKACIJ.

Serijske publikacije lahko številčimo na treh nivojih, vendar ima publikacija običajno le dva nivoja številčenja (letnik oz. volumen, zvezki). Podatki o številčenju posameznega zvezka se popisujejo ročno ali pa se podatki prevzamejo iz vzorca izhajanja¹ (velja za drugi in tretji nivo). Na podlagi vnaprej določenega in veljavnega vzorca izhajanja je omogočena na pol avtomatizirana možnost prejema posameznih zvezkov preko t. i. kontrole dotoka. Podpolja, v katerih se beležijo podatki o številčenju (številka ali časovno štetje) serijskih publikacij (997ljmk), se izpisujejo tudi v segmentu COBISS+. Ta programski segment je namenjen najširšemu javnemu dostopu, zato ga moramo popisati še posebej pazljivo in dosledno.

4.2.1 Podpolje 997k – letnica

V podpolje 997k popišemo samo letnico ali pa lomljeno letnico. Če se leto izida razlikuje od leta, za katero je publikacija izšla, letnico izida pišemo med znaki »< >« (npr. 2020<izšlo 2019>). Popišemo jo ročno ali pa se letnica sistemsko prenese iz vzorca izhajanja.

¹ Programska oprema COBISS3 omogoča, katalogizatorjem, da sami kreirajo vzorce izhajanja za serijske publikacije, ki jih bodo šele prejeli. Pripravi se seznam pričakovanih zvezkov, lahko tudi za več izvodov hkrati

4.2.2 Podpolji 997lj - številčenje – drugi nivo (letnik) in tretji nivo

Drugi nivo številčenja (997j) je običajno letnik (volumen), tretji nivo številčenja (997l) pa uporabimo v primeru, če obstajata več kot dva nivoja številčenja zvezka (npr. Let. 3, knj. 5, št. 1). Sprememba številčenja na drugem ali tretjem nivoju pomeni novo inventarno enoto in s tem novo inventarizacijo.

4.2.3 Podpolje 997m - številčenje – prvi nivo (zvezek)

Podpolje m je podpolje, ki je zraven podpolj l, j in k, namenjeno beleženju podatkov o številčnem in časovnem štetju serijskih publikacij. Znotraj prvega nivoja številčenja je treba določiti vrednosti indikatorjev vezave (nevezani, vezani in nevezani ter vezani zvezki), ki je pomembna za avtomatizirano izposojlo publikacije. Od izbire indikatorja je odvisno, kateri interpunkcijski znak za niz stanja zaloge, ki jih predpisuje format COMARC/H, lahko uporabimo. Vrednost teh indikatorjev vpliva na uporabo ločil v nizu podpolja 997m. Pomen ločil v številčenju glede na indikator vezave je predstavljen v preglednicah 2, 3 in 4.

Preglednica 2: Nevezani zvezki

Znak	Pomen	Primer
-	neprekinjen niz stanja zaloge	št.\1-4 (zvezki niso vezani, izposodimo si lahko vsakega posebej)
+	nakazuje posebna številčenja, priloge	št.\1+2/3+4 (zvezki niso vezani, 2/3 je dvojna številka)

Preglednica 3: Vezani in nevezani zvezki

Znak	Pomen	Primer
-	neprekinjen niz stanja zaloge	
—	nakazuje na posebna številčenja, priloge	št.\1-4+6_7/8-12 (zvezki so vezani v dve enoti, 7/8 je dvojna številka, izposodimo lahko vsako posamezno enoto)
+	loči fizične enote, nastale z vezavo	št.\1-4+5-12 (zvezki so vezani v dve enoti, izposodimo lahko vsako posamezno enoto)

Preglednica 4: Vezani zvezki

Znak	Pomen	Primer
-	neprekinjen niz stanja zaloge	št.\1-12 (vsi zvezki so vezani v eno enoto, izposodimo lahko le vse zvezke skupaj)
_	nakazuje na posebna številčenja, priloge	št.\1-4_5/6_7-12_P1 (vsi zvezki so vezani v eno enoto, izposodimo lahko le vse zvezke skupaj)

Glede na druge interpunkcijske znake v nizu, lahko določimo še druge znake (preglednici 5).

Preglednica 5: Razlaga interpunkcijskih znakov

znak	pomen	Primer:
#	pričakovane dodatne številke	Št.\1-3#
,	prekinitev v stanju zaloge (knjižnica številke ni prejela ali številka ni izšla)	št.\1,6-12 ali št.\,3-4
;		št.\1;3-4
/	spojeno številčenje (dvojna številka)	št.\1-3+7/8+9-12
=	alternativno številčenje	št.\1-4,6=15-18,20
()	številčno in časovno štetje, ki ga najdemo na publikaciji	št.\189(4.apr)-340(15.dec)
[]	podatek ni vzet s predloge	št.\1-4+[5]+6-12
<>	opombe javnost	št.\1-3+7/8<Poletna številka>+9-12
<<>>	interne opombe	št.\1-4<<Reklamacija za št. 3>>

Neoštevilčene priloge vnašamo z logičnim imenom, ki lahko vsebuje samo črke, številke, znak »|« in znak ».«. Logično ime se vnese brez presledkov, njegova dolžina je največ 10 znakov. V podpolju se ne more ponoviti niti številka niti logično ime.

Če priloga nima številčenja in ima samo časovno štetje, je smiselno določiti interno številčenje za potrebe izposoje. Za serijske publikacije, ki izhajajo letno in nimajo številčenja na nivoju zvezka, popis v podpolje 997m ni potreben (COBISS3/Zaloga, 2022).

Primer:

št.\1-4+[P1]+5-8

Primer: št.\[1](jan)+[2](feb)+[3](mar)

Za posamezne oznake ne obstaja normativna kontrola, temveč zgolj priporočene krajšave (COMARC/H, dodatek B), tako se lahko posamezne knjižnice poljubno odločijo, kako bodo označevale posamezne oznake za priloge, tematske številke, posebne številke itd., kako bodo opredelile časovno štetje in druge opombe namenjene javnosti.

5 COBISS3/ZALOGA

Zaloga serijskih publikacij, ki je vidna na COBISS+, se beleži v segmentu COBISS3/Zaloga. Katalogizacijski postopki za serijske publikacije, ki se izvajajo na tem segmentu so: inventarizacija, vzorec izhajanja, kontrola dotoka, vezava zvezkov in odpis serijskih publikacij. Segment COBISS3/Zaloga je povezan tudi z drugimi segmenti programske opreme Cobiss – z lokalno bibliografsko bazo podatkov, COBISS3/Nabava, COBISS3/Serijske publikacije, COBISS3/Upravljanje aplikacij in COBISS3/Izpisi. Popis zaloge serijske publikacije in oznake številčenja posameznih zvezkov (podpolje 997m) neposredno vplivajo v prvi vrsti na opremo gradiva (tiskanje nalepk), izposojajo gradiva in prav tako na inventuro gradiva. Pri serijskih publikacijah, kjer tematske številke, posebne številke in druge priloge niso redkost, lahko napačen oz. spremenjen popis zaloge in posledično napačna nalepka s črtno kodo, pomenita težave pri odčitavanju – bodisi pri izposoji bodisi pri avtomatizirani inventuri knjižničnega gradiva.

Serijsko publikacijo ob prejemu prvega zvezka običajno inventariziramo in s tem ustvarimo novo inventarno enoto, ki se evidentira v novo kreiranem polju 997. Če prejem zvezkov beležimo preko kontrole dotoka (nastane na podlagi vnaprej kreiranega vzorca izhajanja), najprej določimo inventarno številko in signaturo, nato pripravimo vzorec izhajanja, preko kontrole dotoka zabeležimo prejem prvega zvezka in nato izpišemo nalepke. Če polje 997 kreiramo sami, tudi vzorec izhajanja pripravimo sami. Da vzorec postane veljaven, moramo popisati vse potrebne podatke. Na osnovi veljavnega vzorca se programsko pripravijo pričakovani zvezki za vsa polja 997 tega vzorca.

Pričakovani zvezki so osnova za izvajanje kontrole dotoka posamezne serijske publikacije. Kontrola dotoka je beleženje sprememb v zalogi, kot so: prejem zvezkov, prekinitev v zalogi pri zvezkih, ki niso bili izdani ali jih nismo prejeli; reklamiranje zvezkov in brisanje reklamacij ter sprotni odpis zvezkov. Zvezke posameznega letnika lahko zvežemo v eno ali več enot ali razvežemo s postopkom vezave ali razvezave zvezkov. Inventarne enote serijske publikacije pa lahko po določenem času tudi odpišemo. Odpis se lahko izvede tudi tekoče ob prejemu, če knjižnica hrani samo določeno število zvezkov. V nadaljevanju se bomo osredotočili na

pripravo vzorca izhajanja in kontrolo dotoka zvezkov serijskih publikacij, ki vplivata na prikaz zaloge v podpolju 997m.

5.1 VZOREC IZHAJANJA

Vzorec izhajanja lahko pripravimo sami, lahko se programsko shrani med vzajemne vzorce izhajanja (če urejamo vzorec izhajanja za serijsko publikacijo z veljavnim ISSN in zanjo med vzajemnimi vzorci še ni vzorca), posledično pa lahko tudi prevzamemo vzorec izhajanja, ki ga je pripravil nekdo drug. Vzajemni vzorec izhajanja je lahko veljaven ali arhiviran. Ob vsaki spremembi vzajemnega vzorca izhajanja se prejšnje stanje vzorca arhivira. Pri veljavnem vzorcu izhajanja so med povezavami vidni arhivirani vzajemni vzorci izhajanja, vendar največ deset. Arhiviran vzajemni vzorec izhajanja lahko določimo kot ponovno veljaven. S tem se programsko arhivira do takrat veljavni vzajemni vzorec izhajanja. Vzorec izhajanja lahko pripravimo na tri načine:

- pripravimo nov vzorec izhajanja,
- polje 997 povežemo z obstoječim vzorcem,
- vzorec pripravimo s kopiranjem podatkov iz obstoječega vzorca.

Nato ga je potrebno urediti in popisati podatke, tako da postane veljaven. Določiti je potrebno:

- številčenje prvega zvezka,
- pogostost izhajanja,
- predviden datum prejema prvega zvezka,
- koledar izhajanja,
- datum, do katerega velja vzorec.

Na osnovi veljavnega vzorca se nato programsko pripravijo pričakovani zvezki za vsa polja 997 (več izvodov istega letnika) tega vzorca. Pri osnovnih podatkih vzorca izhajanja določimo številčenje prvega pričakovanega zvezka, kjer lahko izberemo tudi možnost »Številčenje zv. od začetka«, v primeru, da so zvezki posameznega letnika oštevilčeni od 1 naprej in se številčenje ne nadaljuje iz letnika v letnik. Glede na koledar izhajanja se lahko določi pogostost izhajanja zvezka (dnevno, tedensko, mesečno, četrtno, letno itd.), med drugim tudi izjeme pri izhajanju:

- določimo, kdaj zvezek ni izdan, npr. ob praznikih, nedeljah ipd.,

- prestavimo izid zvezka na drugi dan, teden ali mesec,
- določimo dvojne številke.

5.2 KONTROLA DOTOKA

Kontrola dotoka pomeni beleženje sprememb v zalogi, kot so:

- prejem zvezkov,
- prekinitev v zalogi pri zvezkih, ki niso bili izdani ali jih nismo prejeli,
- reklamacija zvezkov in brisanje reklamacij,
- sprotni odpis zvezkov.

Vse spremembe v zalogi se beležijo v podpolju 997m. Kontrola dotoka se običajno izvaja za več serijskih publikacij zapovrstjo, npr. za vse serijske publikacije, ki isti dan prispejo v knjižnico. Znotraj kontrole dotoka lahko zvezke enega letnika tudi vezemo v eno ali več enot in s tem onemogočimo izposajo posameznih števil. Pri vezavi zvezkov se v polju 997 spremeni indikator vezave, v podpolju 997m pa se programsko spremenijo ločila. Pri beleženju prejema zvezkov lahko vpišemo nabor znakov (preglednica 6) v polje »Opomba/priloga/časovno štetje«.

Preglednica 6: Razlaga znakov

Znak	Pomen	Primer
<<>>	interna opomba, ki se nanaša na zvezek	
<>	opomba za javnost, ki se nanaša na zvezek	npr. naslov zvezka <Zbornik>
()	časovno štetje	(1. jun.)
[]	oznaka, da podatek ni vzet s predloge	Pri prejemu zvezka št. 4 vpišemo [4]. Zvezek se v tem primeru označi kot prejeti zvezek
pril.	priloga, ki jo prejmemo hkrati z zvezkom (vsako prilogo je potrebno oštevilčiti)	+pril.1<Moj mali vrt>
P	priloga, ki je ne prejmemo hkrati z zvezkom (vsako prilogo je potrebno oštevilčiti)	P1<Splet>
ali /	zvezek, ki ga prejmemo v več delih	+5 I+5 II ali +5/I+5/II
[]<!>	zvezek, pri katerem ugotovimo napako v številčenju	Pri prejemu zvezka številka 4 je prišlo do napake v številčenju in ima številko 27, vpišemo [4]<!27>.

6 RAZISKOVALNI DEL NALOGE

Namen raziskave je identificirati ključne razlike med beleženjem zaloge manjšega vzorca različnih naslovov serijskih publikacij v knjižničnih katalogih petih izbranih knjižnic, vpliv razlik na uporabnike in predlagati potencialne programske rešitve v segmentu COBISS3, ki bi knjižničarjem prihranili čas pri beleženju zaloge serijskih publikacij ter omogočili bolj enotno beleženje zaloge, skrbnikom segmenta COBISS3 pa olajšali vzdrževanje. Zaradi manjšega vzorca izbranih naslovov serijskih publikacij, v raziskavi ne bomo mogli zajeti vseh specifik izbranega tipa publikacije. Tako bomo pridobili zgolj splošen pregled razlik med posameznimi prikazi in beleženjem zaloge serijskih publikacij v knjižničnih katalogih. Pridobljenih rezultatov zaradi majhnega vzorca nikakor ne moremo posploševati.

6.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Za pisno nalogo smo si zastavili naslednja raziskovalna vprašanja.

RV1: Kakšne so razlike med prikazi posameznih zvezkov izbranih serijskih publikacij v izbranih lokalnih knjižničnih katalogih?

RV2: Ali in kako vplivajo razlike med prikazi posameznih zvezkov izbranih serijskih publikacij v različnih lokalnih knjižničnih katalogih na uporabnike?

RV3: Ali in kako je prikaz zaloge serijskih publikacij v knjižničnem katalogu uporabniku razumljiv?

RV4: Ali in kako je možno poenotiti prikaz posameznih zvezkov serijskih publikacij v COBISS+? Če je, kako?

6.2 RAZISKOVALNE METODE

6.2.1 Analiza uporabe

V raziskavi smo z metodo analize primerjali prikaz zaloge sedmih različnih naslovov serijskih publikacij na primeru petih lokalnih knjižničnih katalogov v COBISS+ in poskušali identificirati glavne razlike med beleženjem zaloge. Kriteriji izbire naslovov serijskih

publikacij so bili: znanstveno področje, obdobje izhajanja, različni tipi prilog, čas izhajanja (tednik, mesečnik, četrtnik) ipd.

Kriterije so predstavljale tudi strnjene ugotovitve (Grafoner, 2010):

- knjižnice pri popisih zaloge različno označujejo priloge. Oznake za priloge so različne (npr. P1, zvd., p. izd., pos. izd., pr. CD, s pril., p. pril, Pos. St., itd.) Knjižnice prilogam, ki nimajo svojega številčenja same, dodajajo številčenje (npr. P1, [pr3] itd.)
- znotraj ene knjižnice se pri različnih izvodih istega letnika enega naslova različno beleži zaloga;
- če knjižnica v okviru enega letnika ni prejela katere od prilog, tega v nizu številčenja ne vidimo. Manjkajoča priloga ni nikjer zabeležena. Kadar manjka redna številka glavne publikacije, se to označi z znakom »,<«;
- nekatere knjižnice veliko prilog v svoji zalogi sploh ne evidentirajo;
- če uporabnik v knjižničnem katalogu išče po naslovu priloge, se lahko zgodi, da mu program kot rezultat ponudi naslov glavne serijske publikacije, samega iskalnega naslova pa nikjer ne vidi; do tega pride, ker knjižnice v polju 997 v podpolje h zabeležijo celoten naslov priloge, podpolje m pa v oznake za opombe za javnost «< >» samo prvo besedo naslova priloge; podpolje h se v COBISS/OPAC-u nikjer ne izpiše;
- beleženje zaloge prilog nekega časopisa na zbirnem bibliografskem zapisu ni najprimernejši način, ker tako izgubimo veliko podatkov, ki bi za uporabnika lahko bili koristni.

Omejili smo se zgolj na slovenske serijske publikacije. Zalogo smo preverjali v lokalnih katalogih Narodne in univerzitetne knjižnice (NUK) ter Univerzitetne knjižnice Maribor (UKM), ki sta po funkciji arhivske knjižnice zakonsko zavezani hraniti po dva izvoda slovenike, ter v katalogih treh drugih slovenskih knjižnic, ki imajo ali primerljivo zalogo ali zanimivo obliko zapisa zaloge. Pri določenih naslovih smo izpostavili problematiko zapisa celotne zaloge, pri drugih pa smo se omejili na določeno obdobje izhajanja oz. posamezno leto. Pri prikazu zaloge se bomo omejili zgolj na prikaz letnika, leta in št. zvezka publikacije. Z rdečo barvo smo označili napake pri zapisu, s črnim krepkim tiskom pa izpostavili večja razhajanja med zapisi.

Glede na kriterije smo analizo zaloge primerjali med naslednjimi serijskimi publikacijami:

- Štubidu (COBISS ID 108098560) je revija študentov Oddelka za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, ki študente obvešča o dogajanju na oddelku in v stroki. Revija izhaja v enem ali več zvezkih znotraj študijskega leta. Izhaja od leta 1999, vendar ne nujno vsako študijsko leto.
- Communio: mednarodna katoliška revija (COBISS ID 2198618) je mednarodna katoliška revija, ki izhaja od leta 1999, kot nadaljevanje revije Communio kristjanova obzorja (ISSN 1318-0096). Izhaja štirikrat letno. Vsaka številka ima svoj tematski naslov.
- Problemi: revija za kulturo in družbena vprašanja (COBISS ID 13608448) izhaja mesečno od leta 1966 in ima tri podzbirke: Problemi.Literatura (ISSN 0353-4022), Problemi.Razprave (ISSN 0353-4014) in Problemi.Eseji (ISSN 0353-4030). Vsebuje tudi tematske številke, ki so obdelane monografsko.
- Pedagoški programi v Slovenskem šolskem muzeju: radosti v starih šolskih klopeh: dnevnik (COBISS ID 264711424) je revija, ki jo enkrat letno izda Slovenski šolski muzej.
- Gradimo in opremljamo (COBISS ID 60824065) je tematska priloga Primorskih novic, njena izdaja je tematsko vezana na letni čas izida in na opravila, ki so za ta čas primerna.
- Primorske novice (COBISS ID 216812032) je časnik, ki izhaja od leta 1963, v času izhajanja pa so se spreminjali založniki, iz več revij se je združila v eno ipd. Izhaja dvakrat tedensko.
- Ciciban: list za najmlajše (COBISS ID 10091266) je otroška revija, ki od leta 1945 izhaja desetkrat letno. Ob rednih številkah izhajajo tudi številne priloge.

Štubidu

Preglednica 7 prikazuje celotno zalogo letnikov revije Štubidu v različnih tipih knjižnic. Pri zapisu med različnimi knjižnicami je pri dveh knjižnicah, Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani (FFLJ) in Mestni knjižnici Ljubljana (MKL), prišlo do napak pri vsaj enem izmed opazovanih elementov zapisa (leto, letnik in št. zvezka). Opazimo lahko, da so knjižnice, z izjemo ene, vse pravilno navedle zaporedno številko letnika. Vse knjižnice konsistentno uporabljajo kratico »Letn.« pred navedbo številke letnika, vendar ena izmed knjižnic šele od letnika 7 naprej. Pri zapisu leta izida opazimo prve razlike pri letniku 3, kjer imamo tri različne zapise: eno študijsko leto (2000/2001; 2000/01) in dve študijski leti (2000/2001-2001/2002). Do večjih razlik pa prihaja pri zapisu leta izida. Med izpisi pride do večjega razhajanja pri zapisu leta izida letnika 10. Medtem ko izpis UKM nadaljuje z navajanjem študijskega leta kot leta izida, kljub temu da ni navedeno na publikaciji, preostale knjižnice leto izida prepisejo iz publikacije. Knjižnica FFLJ do leta 2014 uporablja pri letnici znak »-«, ki glede na pomen interpunkcij formata COMARC/H pomeni neprekinjen niz. Pri izpisih številke letnikov se navedbe od leta 2015 ne razlikujejo, pred tem pa je prihajalo do razlik, kot so: uporaba različnih interpunkcij (1+2 oz. 1-2 in 1/2 oz. 1-2), vsebinske opombe za javnost (Pomladni Štubidu in M št.), ki so jih dodali v UKM in časovna oznaka v oklepaju (jun., okt.), ki so jih dodali v MKL. Ob nekaterih izpisih številke zvezkov lahko še zmeraj opazimo znak »#«, ki sporoča, da knjižnica številke še pričakuje, kljub temu da so že prejeli naslednji letnik in imajo popolno zalogo številke letnika (npr. pri FFLJ).

Preglednica 7: Podatki o zalogi revije Štubidu v izbranih lokalnih katalogih

NUK			UKM			FFLJ			SIKNM			MKL		
Letnik	Leto	Št. zv.	Letnik	Leto	Št. zv.	Letnik	Leto	Št. zv.	Letnik	Leto	Št. zv.	Letnik	Leto	Št. zv.
												Letn. 19	2021	
												Letn. 18	2020	
												Letn. 17	2019	
Letn. 17	2022	1#	Letn. 17	[2021/2022] <izšlo 2022>	1	Letn. 17	2022	1#						
Letn. 16	2018	1	Letn. 16	[2017/2018] <izšlo 2018>	1	Letn. 16	2018	1#	Letn. 16	2018	1	Letn. 16	2018	1(jun.)
Letn. 15	2017	1	Letn. 15	[2016/2017] <izšlo 2017>	1				Letn. 15	2017	1	Letn. 15	2017	1(okt.)
Letn. 14	2016	1-2	Letn. 14	[2015/2016] <izšlo 2016>	1-2	Letn. 14	20156	1-2#	Letn. 14	2016	1	Letn. 14	2016	1#
Letn. 13	2015	1-2	Letn. 13	[2014/2015] <izšlo 2015>	1-2	Letn. 13	2015	1-2	Letn. 13	2015	1-2	Letn. 13	2015	1-2
Letn. 12	2014	1+2	Letn. 12	[2013/2014] <izšlo 2014>	1-2	Letn. 12	2014-	1+2	Letn. 12	2014	1-2	Letn. 12	2014	1-2
Letn. 11	2013	1-2	Letn. 11	[2012/2013] <izšlo 2013>	1-2	Letn. 11	2013-	1-2#	Letn. 11	2013	1-2	Letn. 11	2013	1-2
Letn. 10	2012	1+2	Letn. 10	[2011/2012] <izšlo 2012>	1-2	Letn. 10	2012	1-2	Letn. 10	2012	1-2	Letn. 10	2012	1-2
Letn. 9	2007/2008	1/2	Letn. 9	2007/2008	1-2	Letn. 9	2007-	1/2#						
Letn. 8	2006/2007	1/2				Letn. 8	2006	1/2						
Letn. 7	2005/2006	1	Letn. 7	2005/2006	1	Letn. 7	2005/2006	1	Letn. 7	2005/2006	1			
Letn. 6	2004/2005	1	Letn. 6	2004/2005	1	6	2004/2005-	1#	Letn. 6	2004/2005	1			
Letn. 5	2003/2004	1-2	Letn. 5	2003/2004	1-2<Pomladni Štubidu>	5	2003/2004	1-2						
Letn. 4	2002/2003	1	Letn. 4	2002/2003	1	4	2002/2003	1#						
Letn. 3	2000/2001	1-3	Letn. 3	2000/2001- 2001/2002	1-3<št. 3 izšla 2001/2002>	3	2000/01	1-3#	Letn. 3	2000/2001	1-3			
Letn. 2	2000	1-2	Letn. 2	1999/2000	,2<M št. 1>	2	1999							
Letn. 1	1999	0+1/2	Letn. 1	1998/1999	0<M št. 1/2>									

Communio: mednarodna katoliška revija

Na podlagi izpisov zaloge različnih letnikov revije, ki so prikazani v preglednicah 8, 9 in 10, opazimo različno številčenje letnikov (opombe za javnost, alternativno številčenje) in uporabe različnih oblik krajšave za letnik (Letn., Let., letn.). Opazen je tudi razvoj popisa tematskih naslovov v opombah za javnost, saj se pri starejših letnikih ni prepisal celoten naslov, ampak samo del, ki je zadostoval identifikaciji. Medtem ko UKM konsistentno popisuje tematske naslove revije v opombah za javnost, jo v NUK le občasno, v preostalih knjižnicah pa sploh ne.

Preglednica 8: Podatki o zalogi revije Communio za leto 1999 v izbranih lokalnih katalogih

Knjižnica	Letnik	Leto	Št. zv.
NUK	Letn. 8	1999	1-4
UKM	Letn. 8[!14]	1999	1<Lepota...>+2<Krščanska...>+3<Oče>+4<Sveto...>
SIKNG	Let. 8	1999	1-4
NSKTRS	letn. 9	1999	1-4
TEOFLJ	Letn. 9	1999	1-4

Preglednica 9: Podatki o zalogi revije Communio za leto 2003 v izbranih lokalnih katalogih

Knjižnica	Letnik	Leto	Št. zv.
NUK	Letn. 13	2003	1<Skrivnosti Jezusovega življenja: učlovečenje>+2<Cerkev iz evharistije>+3< Ali more Bog trpeti >
UKM	Letn. 13[!18]	2003	1+2<Cerkev iz evharistije>+3< Ali more bog... >
SIKNG	Let. [12]=13	2003	1-3
NSKTRS	letn. 13	2003	1-3
TEOFLJ	Letn. 13	2003	1-4

Preglednica 10: Podatki o zalogi revije Communio za leto 2021 v izbranih lokalnih katalogih

Knjižnica	Letnik	Leto	Št. zv.
NUK	Letn. 31	2021	1-4
UKM	Letn. 31	2021	1<Leto svetega Jožefa>+2<Stolnice>+3<Novi pogani in cerkev; Jok in solze>+4<Pojdimo v Betlehem>
SIKNG	Letn. 31	2021	1-4
NSKTRS	letn. 31	2021	1-4

Problemi: revija za kulturo in družbena vprašanja

Pri tem primeru izpisa zaloge bi radi izpostavili razlike zapisov zaloge v različnih knjižnicah iste knjižnične mreže, kar je razvidno iz preglednice 11. Izpostavili smo 5 enot knjižnice MKL in 3 oddelčne knjižnice FFLJ. Izpisi se razlikujejo pri strukturi zapisa opomb za javnost – nekatere enote oz. oddelki jih uporabljajo, nekatere pa ne.

Preglednica 11: Podatki o zalogi revije Problemi za leto 2010 v izbranih lokalnih katalogih

Knjižnica	Letnik	Leto	Št. zv.
NUK	Letn. 48	2010	1/2_3<Hvalnica ljubezni>_4/5_6/7_8/9
UKM	Letn. 48	2010	1/2_3<Hvalnica ljubezni>_4/5_6/7_8/9
SIKMB	Letn. 48	2010	1/2+3<Hvalnica .>+4/5+6/7+8/9
MKL - Vič	Letn. 48	2010	1/2+3+4/5+6/7+8/9
MKL – Slovanska knjižnica	Letn. 48	2010	1/2+3+4-5+6-7+8-9
MKL – KOŽ 1. nadstropje	Letn. 48	2010	1/2+3<Hvalnica ljubezni / Alain Badiou, Slavoj Žižek>+4/5-6/7<Freud, Lacan>+8/9
MKL – KOŽ 1. nadstropje	Letn. 48	2010	1/2+3<Hvalnica ljubezni / Alain Badiou, Slavoj Žižek>+4/5-6/7<Lacan Freud>+8/9
MKL - Bežigrad	Letn. 48	2010	1/2+3+4/5-8/9
OHK – Filozofija	Letn. 48	2010	1/2,4/5-8/9
OHK – Primerj. knjiž in lit. Teor.	Letn. 48	2010	1/2+3<Hvalnica ljubezni / Badiou, Žižek>+4/5+6/7<Freud, Lacan>+8/9
OHK – Slovenistika in slavistika	Letn. 48	2010	1/2+3<Hvalnica . / A. Badiou, S. Žižek>+4/5+6/7+8/9

Na primeru letnika 16 (preglednica 12), ki prikazuje zapis zaloge, ki vključuje podzbirko Problemi. Razprave, opazimo skoraj pri vsaki knjižnici drugačen zapis ali zaporedje podatkov – tudi znotraj iste knjižnične mreže.

Preglednica 12: Podatki o zalogi revije Problemi za leto 1978 v izbranih lokalnih katalogih

Knjižnica	Letnik	Leto	Št. zv.
NUK	Letn. 16	1978	177/180<=1/4 Razprave>_181<=5 Literatura>_182/183<=6/7 Literatura>
UKM	Letn. 16	1978	177/180<Razprave št. 1-4>+181<Literatura št.5>_182/183<Literatura št. 6-7>
MKL - KOŽ	Letn. 16	1978	177/180<=1/4 Razprave>+181<=5 Literatura>+182/183<=6/7 Literatura>
OHK – Sociologija	Letn. 16	1978	1/4<Razprave>=177/180
OHK - Primerj. knjiž. in lit. teor.	Letn. 16	1978	1/4<177/180,Razprave>,5<181,Literatura>,6/7<182/183,Literatura>

Pedagoški programi v Slovenskem šolskem muzeju: radosti v starih šolskih klopeh: dnevnik

Pri reviji, ki izhaja enkrat na leto (preglednica 13) opazimo, da jo tri izmed izbranih knjižnic številčijo, čeprav publikacija sama ni šteta. To lahko nakazuje tudi na uporabo kontrole dotoka, ki od knjižničarja zahteva popis štetja. V Goriška knjižnica Franceta Bevka, Nova Gorica (SIKNG) pri podatkih o letu kot opombo za javnost konsistentno beležijo tudi letnico izida, čeprav je na publikaciji kot leto izida zapisano lomljeno leto, kar se sklada s priporočili v priročniku COBISS3/Zaloga.

Preglednica 13: Podatki o zalogi revije Pedagoški problemi za izbrana leta v izbranih lokalnih katalogih

NUK		UKM		SSMULJ		MKL		SIKNG	
Leto	Št. zv.	Leto	Št. zv.	Leto	Št. zv.	Leto	Št. zv.	Leto	Št. zv.
2021/2022	[1]	2021/2022	[1]	2021/2022		2021/2022	[1]	2020/2021 <izšlo 2020>	
2020/2021	[1]	2020/2021	[1]	2020/2021		2020/2021		2019/2020 <izšlo 2019>	
2019/2020	[1]	2019/2020	[1]	2019/2020		2019/2020		2018/2019 <izšlo 2018>	
2018/2019	[1]	2018/2019	[1]	2018/2019		2018/2019	[1]	2017/2018 <izšlo 2017>	
2017/2018	[1]	2017/2018	[1]	2017/2018		2017/2018	[1]	2016/2017 <izšlo 2016>	
2016/2017	[1]	2016/2017	[1]	2016/2017		2016/2017	[1]	2015/2016 <izšlo 2015>	
2015/2016	[1]	2015/2016		2015/2016		2015/2016	[1]	2014/2015 <izšlo 2014>	
2014/2015	[1]	2014/2015		2014/2015		2014/2015	[1]		
2013/2014	[1]	2013/2014		2013/2014		2013/2014	[1]		
2012/2013	[1]	2012/2013		2012/2013		2012/2013	[1]		
2011/2012	[1]	2011/2012		2011/2012		2011/2012			

Gradimo in opremljamo

Tematska priloga Gradimo in opremljamo, ki ima lastno štetje, ima v okviru samostojnega bibliografskega zapisa zabeleženo zalogo zgolj v dveh knjižnicah (preglednica 14), preostale pa so jo kot prilogo navedle pri popisu zaloge glavne serijske publikacije – Primorske novice (preglednica 15). Na primeru priloge Gradimo in opremljamo lahko vidimo razliko med zapisoma, kjer v knjižnici uporabljajo kontrolo dotoka (UKM) in zapisom, kjer v knjižnici zalogo popisujejo ročno - Mestna knjižnica in čitalnica Idrija (SIKIDR). Pri UKM zaznamo razliko v obliki zapisa, ki se pojavi ob uporabi kontrole dotoka za leta 2017, 2018, 2019 in 2021. Medtem ko pri ročnem popisu zaloge jasno razločimo številčenje zvezkov, pri intervalni obliki ni popolnoma jasno prikazano kateri zvezki glede na časovno opredelitev izida ([1](feb-[8](nov))), so del knjižničnega fonda.

Preglednica 14: Podatki o zalogi priloge Gradimo in prenavljamo za izbrana leta v izbranih lokalnih katalogih

UKM		SIKIDR	
Leto	Št. zv.	Leto	Št. zv.
2021	[1](feb)-[4](maj),[7](sep)-[9](nov)		
2020	[1](feb)+[2](apr)+[3](maj)+[4](jun)+[5](sep)+[6](okt)+[7](nov)	2021	APR#
2019	[1](feb)-[4](maj)+[5](jun)<v obr. smeri pril. Lepota, zdravje in prosti čas>+[6](Sep)-[8](nov)	2020	SEP+OKT
2018	[1](feb)-[8](nov)	2018	FEB+MAR+APR+NOV#
2017	[1](feb)-[8](nov)		
2016	MAR+APR+JUN+SEP+OKT+NOV		

Pri glavni publikaciji – Primorske novice smo pri NUK opazili popis zaloge tematske priloge Gradimo in opremljamo. Popisanih imajo še nekaj drugih prilog, ki imajo znotraj letnika tudi lastno štetje.

Primorske novice

Preglednica 15: Podatki o zalogi revije Primorske novice za leto 2021 v izbranih lokalnih katalogih

Knjižnica	Letnik	Leto	Št. zv.
NUK	Leto 75	2021	1-47+P<Gradimo in opremljamo (feb)>+48-71+P1<Gradimo in opremljamo (mar)>+72-97+P2<Gradimo in opremljamo (apr)>+98-122+P3<Gradimo in opremljamo (maj)>+123-209+P4<Nova Gorica praznuje (sep)>+210-211+P5<Mosova petica (sep)>+212-216+P6<Zvezde so rojene št. 37 (sep)>+217-222+P7<Zvezde so rojene št. 38 (sep)>+223-226+P8<Gradimo in opremljamo (sep)>+227-228+P9<Zvezde so rojene št. 39 (sep)>+229-234+P10<Zvezde so rojene št. 40 (okt)>+235-240+P11<Zvezde so rojene št. 41 (okt)>+241-246+P12<Zvezde so rojene št. 42 (okt)>+247+P13< Bukla Brati in obstati (okt)>+248-249+P14<Primorski utrinek (okt)>+250-252+P15<Zvezde so rojene št. 43 (okt)>+253<odpisano>+P16<Gradimo in opremljamo (okt)>+254-257+P17<Zvezde so rojene št. 44 (nov)>+258+P18<Slovenske počitnice (nov)>+259-263+P19<Zvezde so rojene št. 45 (nov)>+264-269+P20<Zvezde so rojene št. 46 (nov)>+270-275+P21<Zvezde so rojene št. 47 (nov)>+276-278+P22<Gradimo in opremljamo (nov)>+279-287+P23<Zvezde so rojene št. 49 (dec)>+288+P24<Praznični čas (dec)>+289-293+P25<Zvezde so rojene št. 50 (dec)>+294-299+P26<Zvezde so rojene št. 51 (dec)>+300-304+P27<Zvezde so rojene št. 52 (dec)>#
UKM	Letn. 75	2021	1-304
		2021	OKT.<Primorski utrinek>+DEC.<Praznični čas>
SIKNG	L. 75	2021	1-24+25-47+48-74+75-98+99-123+124-148+149-175+176-201+202-227+228-253+254-278+279-304
MKL	Leto 75	2021	1-24+25-47+48-74+75-98+99-123+124-148+149-175+176-201+202-227_P<Nova Gorica praznuje>+228-253+254-278+279-304
SIKKP	Leto 75	2021	1-47+48-98+99-148+149-201+202-253+254-304
SIKIDR	Leto 75	2021	1-260+PRIL1<Slovenske počitnice>+264-304#
SIKSEZ	75	2021	JAN+FEB+MAR+APR+MAJ+JUN+JUL+AVG+SEPT+OKT+NOV+DEC

Ciciban: list za najmlajše

Na primeru tega naslova revije opazimo v preglednici 16 razlike v zapisu in popisu zaloge prilog. Pojavijo se različne oznake za priloge (P1, PRIL. PRIL1), opazimo pa, da nekatere knjižnice ali ne popisujejo prilog ali ne beležijo njihove zaloge. Nekatere knjižnice tudi ne popišejo naslovov prilog v opombah za javnost. Tudi med temi zapisi opazimo razlike v popisu.

Preglednica 16: Podatki o zalogi revije Ciciban za leto 2021/2022 v izbranih lokalnih katalogih

Knjižnica	Letnik	Leto	Št. zv.
NUK	Letn. 77	2021/2022	1-2+ P1 <Razpletamo zgodbe. Pletemo vezi.>+3-10+11/12
UKM	Letn. 77	2021/2022	1-2+ PRIL. <Razpletamo zgodbe. Pletemo vezi.>+3-10+11/12
SIKPT	Letn. 77	2021/2022	1+ PRIL1 +2-4+PRIL2+5-7+PRIL3+8+PRIL4+9+PRIL5+10+PRIL6+11/12+PRIL7+PRIL8
SIKBRE	Let. 76	2021/2022	1-10+11/12
SIKKR	Letn. 77	2021/2022	1(sep.)+2-10+11/12
SIKMS	Let. 77	2021/2022	1-10+11/12
MKL Nove Poljane	-Letn. 77	2021/2022	1+P1<Pogled št. sept.>+2+P2<Razpletamo zgodbe. Pletemo vezi.>+3+P3<Pogled št. nov.>+4+P4<Pogled št. dec.>+5-7+P5<Pogled št. mar.>+8+P6<Pogled št. apr.>+9+P7<Pogled št. maj>+10+P8<Pogled št. junij>+11/12+P9<Pogled št. julij, avgust>
MKL Rudnik	-Letn. 77	2021/2022	1<z uvezano CVŠ=Cici vesela šola: Strah me je>+2-10+11/12
MKL Pionirska	-Letn. 77	2021/2022	1<z uvezano CVŠ=Cici vesela šola: Strah me je>+2<CVŠ: Čevlji pred davnimi časi>+P1<Razpletamo zgodbe. Pletemo vezi>+3<CVŠ: Otroci za zaslone>+4<CVŠ: Kdo nas pozimi obdaruje?>+5<CVŠ: Moja pot v šolo>+6<CVŠ: Zveri Slovenije>+7<CVŠ: Arhitektura in Jože Plečnik>+8<CVŠ: Kronane glave>+9<CVŠ: Jabolko>+10<CVŠ: Kako rastemo>+11/12<CVŠ: Sonce in UV-žarki>
MKL KOŽ 2. nadstropje	-Letn. 77	2021/2022	1-10+11/12

UGOTOVITVE ANALIZE

Analiza prikaza izpisa zaloge izbranih knjižnic je pri izbranih naslovih serijskih publikacij pokazala, da se podatki o istih letnikih in zvezkih serijskih publikacij popisujejo različno. Razlike so opazne v vseh opazovanih elementih (leto, letnik, št. zvezka). Pri popisu letnic prihaja do razlik predvsem pri zapisu lomljenih letnic. Opazimo lahko, da pri tovrstni obliki zapisa le redke knjižnice kot pojasnilo v opombe za javnost, tudi zapišejo dejansko leto izida. Okrajšave za oznako letnika niso poenotene po knjižnicah, tako lahko opazimo nekaj variant zapisa (Letn., Let., letn.), prav tako pa je pri nekaterih publikacijah tudi različno številčenje. Največ razlik izmed vseh opazovanih elementov je pri št. zvezka. Razlike se pojavijo pri popisu naslova tematskih števil, saj nekatere knjižnice popisujejo naslove posameznih tematskih zvezkov znotraj opomb za javnost. Te opombe si med seboj po obsegu ali strukturi niso zmeraj enake. Nekatere knjižnice same številčijo publikacije, ki primarno niso številčene (letne publikacije, publikacije, ki so časovno štete), pri tem uporabljajo funkcijo kontrole dotoka ali zalogo popisujejo ročno. Podobno kot pri popisu leta izida tudi oblika okrajšave za priloge ni poenotena, saj smo zaznali nekaj različnih variant (P1, PRIL. PRIL1). Ugotovili smo tudi, da v primeru tematskih prilog, ni nujno, da knjižnice enotno beležijo zalogo za isto publikacijo – nekatere beležijo zalogo pri glavni publikaciji, nekatere pa kreirajo za prilogo bibliografski zapis, kjer ločeno od glavne publikacije evidentirajo posamezne zvezke te priloge.

6.2.2 Uporabniška študija (opazovanje)

V uporabniški študiji proučujemo dogajanje, kjer najmanj en uporabnik reši najmanj eno nalogo v ustrezno izbranem okolju določenega sistema za poizvedovanje. S tem se odkriva, kako uporabnik vmesnik uporablja, zaznava in kakšne so njegove preference (Sweeney idr. 1993; Vilar, 2007). Pri uporabniški študiji lahko vključimo kvalitativne in kvantitativne metode zbiranja podatkov. Opazovanje lahko uporabimo kot eno izmed kvantitativnih metod, ko želimo meriti, kaj ljudje želijo oziroma zakaj se vedejo na določen način. Kot raziskovalni pripomoček lahko uporabimo sistemski dnevnik, testiranje uporabnosti, verbalizacijo (Vilar, 2007).

V želji po boljšem razumevanju, kako se zaradi razlik pri beleženju zaloge serijskih publikacij in posledično med različnimi prikazi izpisov zaloge izbranih knjižničnih katalogov znajdejo uporabniki, smo izvedli uporabniško študijo (opazovanje). Na podlagi ugotovitev analize

prikaza zaloge smo pripravili 3 naloge. S pomočjo rezultatov reševanja nalog smo ugotavljali uporabnikovo razumevanje prikaza zaloge serijskih publikacij v COBISS+.

V uporabniški študiji je sodelovalo pet udeležencev, ki so uporabniki COBISS+. Vzorec udeležencev v raziskavi je bil sestavljen iz študentov, raziskovalcev oz. visokošolskih pedagoških delavcev in splošne javnosti. Vsi udeleženci raziskave so nalogo reševali na prenosnem računalniku, samostojno, ob naši navzočnosti. Vsi udeleženci poznajo in so že uporabljali sistem COBISS+, vendar sta ga samo dva že uporabljala za iskanje revij.

Raziskava ni potekala z vsemi udeleženci naenkrat, temveč smo vsakega opazovanja opazovali posebej. Naloge so bile identične za vse udeležence ter so bile zapisane na listu papirja, ki so ga opazovanci dobili pred samim začetkom. Pred pričetkom smo opazovance prosili, da komentirajo svoje delo ter pojasnili, da lahko odgovorimo zgolj na njihova nevtralna vprašanja. Obvestili smo jih, da naloge lahko rešujejo zgolj v sistemu COBISS+ in da imajo za posamezno nalogo na voljo 5 min. Ob koncu vsake naloge so ocenili svojo uspešnost (uspešen, delno uspešen, neuspešen) in težavnost naloge (lahka, srednje težka, zelo težka). Izhodiščna stran vsake naloge je bil zavihek osnovnega iskanja v sistemu COBISS+. Ob koncu opazovanja smo z uporabniki izvedli kratek refleksivni pogovor o nalogah.

NALOGE ZA OPAZOVANJE

1. **V COBISS+ poiščite revijo *Štubidu: revija študentov bibliotekarstva* in poiščite odgovore na naslednja vprašanja:**
 - a. **Koliko letnikov revije imajo na zalogi v Univerzitetni knjižnici Maribor (UKM)?**
 - b. **Ali si jih lahko izposodite? Če da, kako?**
 - c. **Katere številke revije *Štubidu*, letnika 2, si lahko izposodite v Univerzitetni knjižnici Maribor (UKM)?**

Z nalogo želimo ugotoviti, kako se uporabniki znajdejo pri iskanju serijskih publikacij po naslovu v vzajemnem in lokalnem knjižničnem katalogu. Ali znajo identificirati, kateri zvezki so na voljo v lokalnem knjižničnem katalogu in na kakšen način si jih je možno izposoditi ter kako razumejo programsko določene interpunkcijske znake.

- 2. Vaš prijatelj je bral revijo, ki je govorila o Lojzetu Grozdetu in bila izdana leta 2010. Izposodil si jo je v Univerzitetni knjižnici Maribor (UKM). Zanima vas, ali si jo lahko tudi vi izposodite v vaši domači knjižnici (Goriška knjižnica Franceta Bevka, Nova Gorica) ali si jo boste morali izposoditi v Univerzitetni knjižnici Maribor.**

Z nalogo želimo izpostaviti problematiko evidentiranja naslovov tematskih zvezkov podpolje 997m in 997h. Podatek o naslovu, ki se zabeleži v podpolje 997h, uporabniku ni viden, je pa nujen, ker se to podpolje indeksira skupaj z ostalimi iskalnimi polji in je le na ta način uporabniku omogočeno tudi iskanje po naslovu tematske številke, ki je izšla kot serijska publikacija z drugačnim naslovom. Želeli smo tudi preveriti, ali se uporabnik znajde pri iskanju takšnega gradiva, glede na to, da sistem takšno iskanje omogoča šele znotraj lokalnih katalogov, ne pa tudi na vzajemnem nivoju.

- 3. V Mestni knjižnici Ljubljana - Nove Poljane preverite ali imajo prilogo revije Ciciban: *Razpletamo zgodbe. Pletemo vezi*. Izšla je v letniku 77. Zanima vas tudi, katere številke letnika 77 ima knjižnica na voljo?**

Z nalogo želimo ugotoviti ali in kako je uporabniku razumljiv prikaz zaloge v lokalnem knjižničnem katalogu.

UDELEŽENEC 1

Udeleženec pozna COBISS+ in ga občasno uporablja, revij ni še nikoli iskal. Prve naloge se je lotil v osnovnem iskanju, kjer je vpisal naslov revije in izbral sistemsko ponujeno ime ter se omejil na vrsto gradiva – »časopis, revija«. Glede na dane rezultate je izbral revijo Štubidu. Pregledal je seznam knjižnic, ki ga je sistem ponudil. Predvideval je, da zapisano leto pomeni število letnikov, zato je kot svoj odgovor na prvo podvprašanje zapisal 2, ki si ju lahko izposodi v čitalnico. Podatek o možnosti izposoje je našel desno od podatka o letu izida. Pri iskanju številke letnika 2 je imel težave, saj ni vedel kaj na klikne, zato je zgolj preletaval stran ter se na koncu odločil, da si ni možno izposoditi številke letnika 2. Odnehal je po 3 min, svoje delo ocenil kot neuspešno in nalogo kot srednje težko.

Druge naloge se je prav tako lotil v osnovnem iskanju, kjer se je ponovno omejil na vrsto gradiva »časopis, revija«, v iskalno okno zapisal »lojze grozde« in izbral knjižnico SIKNG – Centralna knjižnica. Ker ni dobil rezultatov poizvedbe, se je odločil spremeniti izbor knjižnice na vse oddelke SIKNG. Tudi tokrat ni dobil rezultatov poizvedbe in se s tem odločil zaključiti nalogo z odgovorom, da si bo številko moral izposoditi v UKM. Po 2 min je svoje iskanje ocenil kot uspešno, nalogo pa kot srednje težko.

Tudi tretjo nalogo je začel izvajati v osnovnem iskanju, se omejil na vrsto gradiva – »časopis, revija«, izbral knjižnico MKL, enota Nove Poljane in naslov revije Ciciban. Izbral je pravilni rezultat poizvedbe, vendar je imel ponovno težavo pri identifikaciji številke zvezka. Našel je letnik 77, vendar ni vedel, kje najti številko zvezka. Klikal je v okno, kjer so navedene številke letnika 77 in se na koncu odločil, da je na voljo številka 11. Po 2 min je nalogo zaključil in ocenil kot neuspešno ter lahko. Po koncu iskanja se je počutil sproščeno, mirno, srednje dobre volje in delno zadovoljen s svojim reševanjem nalog.

UDELEŽENEC 2

Udeleženec pozna COBISS+ in ga pogosto uporablja, občasno tudi za iskanje revij. Prve naloge se je lotil v izbirnem iskanju, pri naslovu zabeležil Štubidu, se omejil na vrsto gradiva »časopis, revija« in izbral knjižnico UKM. Izbral je pravilni rezultat poizvedbe. Nato je preletel zalogo letnikov in se odločil, da jih ima UKM na zalogi 17. Kliknil je na letnik 17 in preveril možnost izposoje ter ugotovil, da so številke na voljo za čitalniško izposajo. Pri letniku 2 je preveril zalogo številke in navedel, da si lahko izposodi številki 2 in 1. Nalogo je zaključil v 2 min, jo ocenil kot uspešno rešeno ter lahko.

Tudi drugega iskanja se je lotil v izbirnem iskanju. Najprej je izbral knjižnico SIKNG – vsi oddelki, se omejil na vrsto gradiva »časopis, revija«, kot ključno besedo vnesel »lojze grozde«. Rezultatov poizvedbe ni bilo, zato je popravil vnos ključne besede na »*lojze grozde*«. Ponovno ni bilo rezultatov poizvedbe, zato se je odločil zaključiti nalogo. Po 2 min reševanja je svoje delo ocenil kot neuspešno, nalogo pa kot zelo težko.

Tretje naloge se je lotil v osnovnem iskanju z vpisom podatkov o knjižnici MKL Enota Nove Poljane ter »Razpletamo zgodbe« v iskalno okno. Med štirimi rezultati poizvedbe je izbral

edino revijo – Ciciban. Najprej je kliknil nanj, nato pa se je odločil iti korak nazaj in kliknil na gumb »gl. letnike« v polju revije Ciciban. Pravilno je identificiral, kje se nahaja iskana priloga, ter da je na voljo in naštel vse številke, ki bi si jih lahko izposodil. Nalogo je po 2 min zaključil in ocenil kot uspešno in lahko. Na splošno se je po reševanju nalog počutil pozitivno, sproščeno, mirno, dobre volje, za svoje neuspehe pa krivil pomanjkanje znanja o iskanju revij.

UDELEŽENEC 3

Udeleženec sistem COBISS+ pozna, vendar ga redko uporablja, revij ni iskal še nikoli. Vse tri naloge je opravil v osnovnem iskanju. V prvi nalogi je v iskalno okno vpisal Štubidu in zagnal iskanje. Nato se je izmed danih rezultatov poizvedbe odločil za revijo in definiral knjižnico – UKM. Na hitro je preletel vse letnike ter zapisal, da jih je na voljo 17. Nato je kliknil na poljuden letnik in preveril dostopnost. Ugotovil je, da si revijo lahko izposodi le v čitalnici. Za tem je poiskal letnik 2 in zapisal, da si lahko izposodi vse številke. Po 5 min je svoje reševanje ocenil kot delno uspešno, nalogo pa kot zelo težko.

Pri drugi nalogi je najprej izbral knjižnico UKM in v iskalno polje vnesel »Alojze Grozde«, vendar rezultatov poizvedbe ni bilo. Nato je odstranil izbrano knjižnico in se omejil na vrsto gradiva »časopis, revija« in v iskalno okno vnesel leto izida 2010. Presenečen je bil nad številom rezultatov poizvedbe, ki se mu je zdelo preveliko, zato se je ponovno omejil na knjižnico UKM. V fasetni navigaciji se je omejil na leto izida 2010-2010, jezik – slovenščina in ciljno skupino – odrasli. Nato je ponovno začel iskanje in se čez nekaj trenutkov odločil, da želi prenehati z iskanjem. Po 3 min je svoje reševanje ocenil kot neuspešno, nalogo pa kot zelo težko.

Tretje naloge se je lotil z izbiro knjižnice MKL Enota Nove Poljane in vnosom naslova revije Ciciban v iskalno polje. Po danih rezultatih iskanja se je omejil na vrsto gradiva »časopis, revija« in izbral revijo Ciciban. Takoj je identificiral letnik 77 in iskano prilogo. Kar nekaj časa je potreboval za identifikacijo vseh števil, a kljub temu naštel vse. Nalogo je rešil v 3 min, jo ocenil kot lahko, svoje reševanje pa kot uspešno. Po reševanju se je počutil delno utrujen, neuspešen, nesamozavesten, razdražen, nejevoljen, razočaran in nasploh neprijetno.

UDELEŽENEC 4

Udeleženec pozna sistem COBISS+, vendar ga redko uporablja za iskanje revij. Vsa iskanja je izvedel v izbirnem iskanju. Pri prvi nalogi je zapisal naslov revije in ga izbral iz sistemsko ponujenega nabora, definiral knjižnico UKM in se omejil na vrsto gradiva »časopis, revija«. Kliknil je na revijo in po pregledu letnikov ugotovil, da jih je na voljo 17, vse pa si lahko izposodi v čitalnici. Nekaj težav je imel pri identifikaciji številke letnika 2. Najprej je na podlagi leta izida napisal, da sta na voljo 2 številki. Ni razumel, kaj pomeni »M št.« - ali gre za prilogo številki 2 in zakaj je vejica pred številko 2. Po nekaj sekundnem glasnem prevpraševanju, je svoj odgovor pustil nespremenjen. Nalogo je reševal 2 min 30 s, jo ocenil kot uspešno rešeno in lahko.

V drugi nalogi je kot naslov vnesel »lojze grozde*«. Nato se je v fasetni navigaciji omejil na leto 2010-2010 in vrsto gradiva »časopis, revija«. Glede na dane rezultate poizvedbe se je odločil za prispevek na konferenci *Mučenec Lojze Grozde, ves predan Mariji*. Pregledal je podrobne podatke, v kateri reviji je izšel članek, vendar se je nato določil zaključiti iskanje. Po 3 min ga je ocenil kot neuspešno, nalogo pa kot lahko.

Pri tretji nalogi se je najprej omejil na knjižnico MKL Enota Nove Poljane in vnesel naslov Ciciban. V fasetni navigaciji se je omejil na vrsto gradiva »časopis, revija«. Takoj je identificiral letnik 77 in iskano prilogo, ki je priloga zvezku številka 2. Prav tako ni imel težav z identifikacijo vseh številke letnika 77. Na koncu je komentiral, da se mu zdi polje, kjer so vnesene vse številke in priloge, preveč kaotično in da bi bilo lažje, če bi bile številke navedene vertikalno in ne horizontalno. Reševanje je zaključil po 3 min, ga ocenil kot uspešnega, nalogo pa kot lahko. Po koncu iskanja se je počutil malo neumno ter se zavedal svoje nenatančnosti.

UDELEŽENEC 5

Udeleženec pozna sistem COBISS+, ga redko uporablja, revij ni iskal še nikoli. Vsa iskanja je opravil v osnovnem iskanju. V iskalno polje je vnesel Štubidu in izbral sistemsko ponujeno obliko imena. Definiral je tudi knjižnico UKM. Glede na rezultate poizvedbe je najprej opazil članek in začel razmišljati in računati, koliko letnikov je na voljo, na podlagi zapisa revije pri članku. Nato je ugotovil, da gre za članek. Tako se je omejil na vrsto gradiva »časopis, revija«

in dobil samo en rezultat poizvedbe. Kliknil je na gumb »gl. letnike« v polju revije. Preletel je seznam letnikov in zapisal, da jih je na voljo 17. Spraševal se je, kaj pomeni oznaka »PČ«. Da je našel odgovor, kako si revijo lahko izposodi, je kliknil na letnik in zaznal, da si ga lahko izposodi čitalniško. Za odgovor o številkah letnika 2, ki so na zalogi, je kliknil na letnik 2 in zaznal, da si lahko izposodi vse zvezke – kljub temu da ni vedel, kaj vsi zvezki pomenijo. Nalogo je rešil v 5 min, svoje reševanje ocenil za uspešno, nalogo pa kot srednje težko.

Pri drugi nalogi je v iskalno okno vnesel »lojze grozde« in izbral sistemsko ponujeno možnost »lojze grozde - vzornik tudi današnjim slovincem kermainer taras« ter se omejil na knjižnico UKM. Ugotovil je, da je izbral napačno poimenovanje, zato ga je spremenil na »lojze grozde 2010«. Pregledal je rezultate poizvedbe in ugotovil, da med njimi ni revije, zato se je omejil na vrsto gradiva »časopis, revija«, ker prav tako ni dobil zelenega rezultata, se je omejil na članek in nato na vse gradivo. Na koncu je spremenil še izbrano knjižnico v SIKNG – vsi oddelki. Odločil se je, da je zbornik iskana publikacija in da je dostopna v SIKNG – vsi oddelki. Za reševanje je potreboval 4 min, reševanje ocenil kot uspešno, nalogo pa kot lahko.

Pri tretji nalogi je v iskalno okno vnesel Ciciban, se omejil na vrsto gradiva »časopis, revija« in izbral knjižnico MKL Enota Nove Poljane. Pri izbrani reviji je kliknil »gl. letnike«, poiskal letnik 77 in našel iskano priložo. Nekaj časa je potreboval, da je našel vse številke znotraj letnika 77, vendar mu je uspelo identificirati vse. Po 3 min 30 s je nalogo zaključil, reševanje ocenil kot uspešno, nalogo pa kot lahko. Po končanem reševanju je izrazil nezadovoljstvo s sistemom, ki je neprijazen uporabniku. Počutil se je rahlo jezo, slabe volje, razočaran in razdražen.

UGOTOVITVE ŠTUDIJE UPORABNIKOV

Na podlagi študije uporabnikov smo ugotovili, da so uporabniki imeli največ težav pri identifikaciji revije z navedenim tematskim naslovom. Kljub zavedanju o neuspešnosti so mnenja uporabnikov o težavnosti naloge neopredeljena, saj sta jo dva označila za lahko, dva za težko, en pa za srednje težko. Veliko težav jim je povzročala tudi identifikacija letnikov, ki jih ima izbrana knjižnica na zalogi. Vsi so sicer prišli do enakega rezultata, vendar nalogo rešili narobe.

Pri prvi nalogi, kjer so uporabniki morali identificirati zalogo letnikov izbrane revije, so vsi imeli težave in odgovorili narobe. Na voljo je namreč zgolj 16 letnikov revije in ne 17, letnik 8 namreč manjka. Do rezultata so uporabniki prišli s pregledovanjem vseh letnikov in opazili, da je zadnji letnik 17 ter tako sklepali, da je vseh letnikov na voljo prav toliko. Vsi so na enak način (s klikom na poljubni letnik) prišli do možnosti izposoje ter pravilno ugotovili, da si je letnike možno izposoditi čitalniško. Pri ugotavljanju, katere številke letnika 2 so na zalogi, pa je ponovno prišlo do različnih odgovorov. Dva izmed uporabnikov sta kliknila na letnik 2 in na podlagi izpisa navedla, da si lahko izposodita vse zvezke. Eden izmed uporabnikov v katalogu ni našel posameznih zvezkov letnika. Drugi uporabnik ni zaznal, da oznaka »« »<M št. 1>« pomeni, da manjka številka, zato je navedel, da si lahko izposodi številki 1 in 2. Tretji je oznaki zaznal, vendar ni razumel kaj pomenita, zato je navedel, da si lahko izposodi zgolj številko 2. Na sploh so imeli vsi uporabniki težave pri razumevanju interpunkcijskih znakov, ki so programsko določeni.

Pri drugi nalogi je večina uporabnikov začela poizvedbo »lojze grozde«, eden uporabnik se je zatipkal, vendar tega ni opazil, en pa je izbral sistemsko predloženo možnost. Nekateri so se takoj omejili na vrsto gradiva »časopis, revija« in naziv knjižnice – v večini primerov na SIKNG, eden pa na UKM. En uporabnik je v osnovno iskanje zapisal »lojze grozde 2010«, kot bi najverjetneje iskal po spletu. Vse je zmedlo, saj niso takoj dobili rezultatov, ki bi bili po vrsti publikacije serijski. Pregledovali so različne članke ali hitro obupali. Čas reševanja je trajal med 2 in 4 min.

S tretjo nalogo ni imel noben uporabnik večjih težav in jo po njihovem mnenju rešili uspešno, z izjemo enega. Vsi so jo označili kot lahko. Eden izmed uporabnikov se je iskanja lotil po naslovu tematske priloge, preostali pa po naslovu revije. Letnik revije so brez težav identificirali, pri tem pa uporabili 2 različna načina. Dva izmed uporabnikov sta kliknila na rezultat poizvedbe revije in pregledala letnike v knjižničnem katalogu knjižnice, ki sta jo predhodno definirala, dva pa sta namesto na naslov publikacije, kliknila na gumb »gl. letnike«. V letniku 77 so vsi, ki so nalogo rešili, pravilno identificirali prilogo in navedli vse številke zvezkov. Slednje jim je vzelo približno eno minuto.

Po končanem reševanju nalog sta bila dva uporabnika enako dobro razpoložena, trije uporabniki pa so bili bolj nejevoljni, nemirni, razdraženi, jezni, delno utrujeni in imeli občutek neuspeha.

7 RAZPRAVA

V raziskavi smo na podlagi zastavljenih raziskovalnih vprašanj in primernih metod poskušali identificirati ključne razlike med beleženjem zaloge manjšega vzorca različnih naslovov serijskih publikacij v knjižničnih katalogih petih izbranih knjižnic. Ugotavljali smo tudi ali razlike. Z vidika uporabnikov, vplivajo na zmožnost identifikacije posameznih zvezkov v vzajemnem knjižničnem katalogu COBISS.SI.

Najprej smo želeli identificirati, kakšne so razlike med prikazi posameznih zvezkov izbranih serijskih publikacij v izbranih lokalnih knjižničnih katalogih. V priročniku formata COMARC/H piše, da je potrebno biti pri evidentiranju prej omenjenih podatkov še posebej pazljiv in dosleden. Kljub temu smo ugotovili, da beleženja zaloge serijskih publikacij glede na leto izida (podpolje 997k), letnika (podpolje 997j) in številčenja zvezka (podpolje 997m) niso enotna.

Pri navedbi letnic je prihajalo do razhajanj predvsem pri zapisu lomljenih letnic. Knjižnice bi namreč praviloma morale v špičaste oklepaje navesti točno leto izida, kar smo opazili zgolj pri eni knjižnici. Dilema, ki se nam postavlja glede popisa letnic je pri publikacijah, ki izhajajo v okviru šolskega ali študijskega leta. Na primeru revije Štubidu (preglednica 7) smo želeli prikazati nekonsistentno založniško prakso zapisovanja letnic izida. Šolska glasila po navadi izhajajo v okviru šolskega ali študijskega leta (npr. 2019/2020), kar pa velikokrat ni označeno na sami publikaciji in posledično povzroča dvome in težave pri pravilnem evidentiranju zaloge. Katalogizacijska pravila namreč narekujejo, da je potrebno prepisati letnico izida, ki je natisnjena na publikaciji. Kadar pa je dejansko leto izida drugačno, kot ga publikacija vsebinsko pokriva, potem letnico izida lahko navedemo v opombah za javnost. Zato bi nam prišli prav založniški standardi, ki bi založnike usmerjali, na kakšen način naj zapišejo leto izida glede na zvrst serijske publikacije. Dilema se nam postavlja tudi z vidika uporabnikov – po katerem letu bi uporabnik iskal publikacijo.

Tako pri oznaki za letnik kot pri oznaki priloge smo zaznali različne variante. V priročniku formata COMARC/H, v prilogi C sicer najdemo priporočene kratice, najdemo pa jih tudi v priročniku COBISS3/Zaloga. Te kratice so na žalost zgolj priporočene in niso programsko določene, kar omogoča knjižničarjem, da vsakič uporabijo drugačno oznako – zavedno ali

nezavedno. S tem zmanjšuje urejenost kataloga. Predlagali bi, da se oblikujejo oznake, med katerimi bi lahko knjižničarji programsko izbirali in bi bile intuitivne tudi za uporabnike knjižničnega kataloga, ki niso informacijski strokovnjaki. Glede na potrebo bi se seznam seveda dopolnjeval. S tovrstno rešitvijo, bi se olajšala tudi programska podpora sistemu.

Največ razlik smo opazili pri popisu številke zvezkov posameznih letnikov – glede na številčenje zvezkov (podpolje 997m) in popisu naslova enote (997h). Nekatere knjižnice v podpolje 997m namreč konsistentno popisujejo naslov enote, nekatere pa je sploh ne. Knjižnice, ki naslova enote ne popišejo v podpolje 997h, s tem uporabnike prikrajšajo za iskanje po naslovu tematske številke ali priloge serijske publikacije ipd., ki se razlikuje od naslova matične publikacije. Žal je iskanje po podatkih podpolja 997h indeksirano le v lokalnem knjižničnem katalogu. To odpira tudi novo problematiko glede prikaza vseh relevantnih rezultatov (lokalno vs. vzajemno), ki je trenutno odvisen od iskalne strategije uporabnika – ali išče v lokalnem ali vzajemnem katalogu. Na primeru reševanja 3. naloge študije uporabnikov smo lahko opazili, da je eden izmed uporabnikov iskanje začel po naslovu priloge. Zaradi evidentiranega naslova v podpolju 997h v lokalnem knjižničnem katalogu, je uporabnik takoj dobil naslov revije kot rezultat poizvedbe, ki jo je iskal. Presenetile so nas tudi razlike med popisi zaloge posameznih zvezkov med različnimi enotami znotraj ene knjižnične mreže.

Pri analizi smo opazili, da kontrola dotoka sili knjižničarje, da številčijo tudi letne publikacije, ki na publikaciji nimajo zabeleženega štetja. Prav tako je obvezno številčno šteti (fingirati) publikacije, ki imajo časovno štetje. Sprašujemo se o smislu tovrstnega številčenja, kar ni v skladu z navodili priročnika (COBISS3/Zaloga, 2022), kjer navajajo, da popis v podpolje 997m v takih primerih ni potreben. Prav tako bi radi izpostavili problematiko tematskih številke in nedorečenost oz. neupoštevanje pravil, kdaj se za tematsko prilogo ali številko kreira nov bibliografski zapis in kdaj ne. Med raziskavo smo se spraševali, ali uporabnik išče najprej po naslovu revije in nato tematskem naslovu znotraj le-te ali najprej išče tematski naslov in mu je vseeno, v kateri reviji jo najde.

Z uporabniško študijo smo med drugim ugotavljali ali in kako vplivajo razlike med prikazi posameznih zvezkov izbranih serijskih publikacij v različnih lokalnih knjižničnih katalogih na uporabnike. Na podlagi treh nalog smo želeli ugotoviti naslednje:

- v prvi nalogi smo želeli preveriti, ali znajo uporabniki identificirati zalogo letnikov pri izbrani knjižnici, razumejo oznako za manjkajoči zvezek ter znajo ugotoviti, na kakšen način si lahko izposodijo gradivo;
- v drugi nalogi smo preverjali, na kakšen način se bodo lotili iskanja naslova enote (podpolje 997h), ki ga je ena knjižnica popisala, druga pa ne;
- v tretji nalogi nas je zanimalo, ali bodo znali identificirati prilogo številke ter preostale zvezke.

Uporabniki so večinoma ocenili, da so 1. in 3. nalogo rešili uspešno, 2. pa neuspešno. 1. in 3. nalogo so prav tako pretežno ocenili kot lahko, 2. pa kot zelo težko. Večji delež udeležencev se je po reševanju nalog počutil neprijetno in nelagodno, vendar ne zaradi sistema samega.

Spraševali smo se tudi, ali in kako je prikaz zaloge serijskih publikacij v knjižničnem katalogu uporabniku razumljiv. Na podlagi reševanja 1. naloge, kjer večini ni bil razumljiv znak », «, kar sta dva uporabnika še posebej izpostavila in na podlagi 3. naloge, kjer so vsi, ki so nalogo uspešno rešili, kar nekaj časa porabili, da so identificirali vse številke zvezkov, bi lahko sklepali, da prikaz uporabniku ni popolnoma razumljiv. Dva uporabnika sta imela pri 1. nalogi tudi težave z identifikacijo številke zvezkov, ki si jih lahko izposodita, saj sta našla zgolj informacijo, da si lahko izposodita vse zvezke. Eden izmed uporabnikov je po reševanju 3. naloge, kjer je bilo v polju št. zvezkov navedenih veliko prilog in številke, izpostavil da bi bilo bolje, če bi bile številke navedene vertikalno in ne horizontalno. Glede na rezultate študije uporabnikov bi lahko odgovorili tudi na vprašanja, ki si jih glede na Saye in Šauperl (2002), zastavljajo uporabniki: Ali imate to serijsko publikacijo? Ali imate številko, ki jo iščem? Kje je? Najbolj reprezentativni so rezultati 3. naloge. Uporabniki so namreč znali identificirati izbrano serijsko publikacijo in številko, ki so jo iskali. Med pripravami na raziskavo smo se spraševali, ali je potrebno, da so vsi simboli, ki omogočajo programu, da za potrebe izposoje in inventure loči publikacijo na npr. vezano, nevezano, vidni uporabniku. Ali bi se dalo katalog zasnovati tako, da bi bil bolj uporabniško prijazen? Odgovora na vprašanje nismo dobili, saj smo se zaradi omejitev naloge morali osredotočiti zgolj na omejeno število primerov.

Na podlagi prebrane literature in identificiranih razlik pri analizi prikaza zaloge serijskih publikacij v lokalnih knjižničnih katalogih, bi si upali trditi, da je možno poenotiti prikaz posameznih zvezkov serijskih publikacij v COBISS+. IZUM je pripravil dober sistem vzorcev izhajanja, ki se lahko shranijo na vzajemni nivo ter jih je možno prevzeti v lokalno bazo.

Prav tako so pripravili seznam kratic, ki so navedene tako v priročniku formata COMARC/H in COBISS3/Zaloga. Na žalost pa gre zgolj za priporočila, zato vse odločitve slonijo na praksi posameznih knjižnic in knjižničarjev, ki pa se z leti tudi spreminja. Predlagali bi, da se v dogovoru s knjižnicami pripravi seznam kratic, ki bi jih knjižničarji pri popisu zaloge v sistem COBISS.SI lahko izbirali programsko.

8 ZAKLJUČKI

Tekom raziskave smo sicer odgovorili na zastavljena raziskovalna vprašanja, ob tem pa se nam je porajalo mnogo drugih vprašanj in dilem. Z raziskavo smo želeli pripomoči k večji enotnosti beleženja zaloge posameznih zvezkov serijskih publikacij in večji preglednosti prikaza zaloge serijskih publikacij v lokalnih knjižničnih katalogih, preko bibliografskih in zbirnih podatkov o zalogi, pa tudi v vzajemnem knjižničnem katalogu COBISS.SI. Poenotenje beleženja zaloge bi olajšalo delo knjižničarjev, ki se ukvarjajo z evidentiranjem zaloge, izposajo in inventuro in revizijo gradiva. V zaključku bi želeli predlagati, da je normativa za prehod na nove katalogizacijske prakse in kvalitetno izmenjavo metapodatkov nujna. Kot so Žumer idr. (2019) navedli, je pri serijski publikaciji potrebno opisati in indeksirati tako celotno serijsko publikacijo kot njene posamezne dele. V prvi vrsti predlagamo, da bi se pripravil seznam kratic, ki bi ga knjižničarji lahko izbirali zgolj programsko. Kot drugo predlagamo, da bi se v okviru segmenta COBISS3/Zaloga omogočila možnost prevzemanja i popisa zaloge iz vzajemnega nivoja. Posledično bi potrebovali center oz. mrežo knjižnic in knjižničarjev, ki bi bile pripravljene sodelovati in pripravljati standardizirane popise zaloge za serijske publikacije. To bi lahko bili NUK in UKM, kot arhivski knjižnici ter osrednje območne knjižnice. Poenotenje beleženja zaloge bi olajšalo delo knjižničarjev, ki se ukvarjajo z evidentiranjem zaloge, izposajo, inventuro in revizijo knjižničnega gradiva. Švab (2018) je ugotavljala, da se knjižničarji zavedajo, da je iskanje po vsebini pri uporabnikih pomembno, sistemsko pa pomanjkljivo. Če posamezni deli (članki, prispevki) znotraj serijske publikacije niso analitično obdelani, potem iskanje po vsebini kot tudi po naslovu dela v knjižničnem katalogu sploh ni mogoče. Vsaj obvezen popis naslova enote (podpolje 997h), kot so tematske številke, priloge, kazala, indeksi, antologije ipd. bi prispeval k večji vrednosti knjižničnega kataloga, ki dandanes težko konkurira svetovnemu spletu. Tako se bomo morali tudi knjižničarji prilagoditi, stopiti skupaj in v dobrobit naših uporabnikov, promocije kakovosti knjižničnih katalogov ter v prvi vrsti knjižničnega gradiva in skupaj ukrepati.

9 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Anglo-american cataloguing rules: AACR.* (2002). American Library Association.
- COBISS3/Zaloga: Priročnik za uporabnike.* (2022). Institut informacijskih znanosti.
https://home.izum.si/izum/e-prirocniki/4_COBISS3_Zaloga/Cel_4_COBISS3_Zaloga.pdf
- COMARC/H format za podatke o stanju zaloge: priročnik za uporabnike.* (2022). Institut informacijskih znanosti. https://home.izum.si/izum/e-prirocniki/3_COMARC_H/Cel_3_COMARC_H.pdf
- Eržen, M. (2009). Bibliografski zapisi v spletnem okolju: poročilo o raziskavi RIN. *Organizacija znanja*, 14(3), 89–91. <https://doi.org/10.3359/oz0903089>
- Galeffi, A., Bertolini, M. V., Bothmann, R. L., Escolano Rodríguez, E. in McGarry, D. (2016). Izjava o mednarodnih katalogizacijskih načelih (ICP). International Federation of Library Associations and Institutions. https://www.ifla.org/wp-content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/icp/icp_2016_sl.pdf
- Grajfoner, A. (2010). *Priloga je nadloga? Katalogizacija prilog serijskih publikacij in njihovo evidentiranje v zalogi* [Diplomsko delo]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- ISBD(CR): mednarodni standardni bibliografski opis serijskih publikacij in drugih kontinuiranih virov.* (2005). Narodna in univerzitetna knjižnica.
- ISSN manual: cataloguing part: international standard serial number.* (2009). ISSN International Centre. <https://www.issn.org/wp-content/uploads/2013/09/ISSNManual2012-GBR.pdf>
- Jones, E. (2013). *RDA and serials cataloging*. American Library Association.
- Kanič, I., Leder, Z., Ujčič, M., Vilar, P. in Vodeb, G. (2011). *Bibliotekarski terminološki slovar*. Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
<http://www.termania.net/slovarji/85/bibliotekarski-terminoloski-slovar>
- Lancaster, F. W. (1977). *The seasurement and evolution of library services*. Information Resources Press.
- Ranganathan, S. R. (1931). *Five laws of library science*. Madras Library Association.
- Riva, P., Le Bœuf, P. in Žumer, M. (ur.) (2017). *IFLA Library Reference Model: A Conceptual Model for Bibliographic Information*. International Federation of Library Associations and Institutions. <https://www.ifla.org/wp->

content/uploads/2019/05/assets/cataloguing/frbr-lrm/ifla-lrm-august-2017_rev201712.pdf

- Sapač, I. (2015). Prvih deset let uporabe računalnikov v Univerzitetni knjižnici Maribor. *Knjižnica*, 59(1-2)163–183.
- Saye, J. in Šauperl, A. (2002). Išče se: učinkovit in preprost knjižnični katalog. *Knjižnica*, 46(3)129–141.
- SIST ISO 2789:2013. *Slovenski standard. Informatika in dokumentacija – Mednarodna statistika za knjižnice*. (2013). Slovenski inštitut za standardizacijo.
- Sweeney, M., Maguire, M. in Shackel, B. (1993). Evaluating user-computer interaction: a framework. *International Journal of Man-Machine Studies*, 38(4), 689–711.
- Švab, K. (2018). Mnenja splošnih in visokošolskih knjižničarjev o potrebnih spremembah knjižničnega kataloga. *Knjižnica*, 62(3)31–50.
- Verona, E. (1971). *Abecedni katalog u teoriji i praksi* (2. prerađeno izd.). Hrvatsko bibliotekarsko društvo.
- Verona, E. (1983). *Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga*. Dio 2, Kataložni opis. Hrvatsko bibliotekarsko društvo.
- Verona, E. (1986). *Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga*. Dio 1, Odrednice i redalice (2. izmijenjeno izd.). Hrvatsko bibliotekarsko društvo.
- Verona, E. (1998). *Pravilnik i priručnik za izradbu abecednih kataloga. Razlage strokovnih izrazov in stvarni kazali*. Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Vilar, P. (2007). *Vrednotenje in načrtovanje uporabniških vmesnikov sistemov za poizvedovanje na osnovi proučevanja vedenja pri poizvedovanju* [Doktorska disertacija]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo.
- Žumer, M., Aalberg, T. in O'Neill, E. (28. 8. 2019). *Application of the FRBR/LRM Model to Continuing Resources* [Predstavitev prispevka]. 85th IFLA World Library and Information Congress, Atene.